

ბრძოლა

ყოველთვიური ღრუბნად საქ. სივ. დემ. : «LA LUTTE» — Revue mensuelle du
მუშ. პარტ. სახელმწიფოებრივ ბიუროსი : Parti Social-Démocrate Qvvr. de Géorgie.

პარიზი, აპრილი 1927 წ. № 22. Paris, Avril 1927

1725
1927

ჩ ი ნ ე თ შ ი.

ეს თუთხმეტი წელიწადია ამ დიდ ქვეყანაში ხდებოდა სწორედ «ჩინური» ამბები, ერთი მეორეზე გაუგებარი და მოულოდნელი. როგორც კი დაცა მონარქია და გამოცხადდა რესპუბლიკა, 400 მილიონ ხალხს დაეპატრონა რამდენიმე «ლენინალი» და გამართეს დაუსრულებელი სამოქალაქო ომი ერთი მეორის წინააღმდეგ. ამ უღვეველი ქაოსით სარგებლობდა ორი ძალა—გამარჯვებული სარდალი და მისი მიმყვალნი ერთი მხრით. ევროპის იმპერიალისტები და მათი კონცესიები მეორე მხრით. და ასე დამყარდა ახალი «წეს-რიგი», ჩინელს ომი, უცხოელს ფულები. ადგილობრივი დიქტატორები და მოსული კავიტალისტები ჩინებულათ თანხმდებოდნენ ხალხის ხარჯზე და ხელი-ხელ ჩაკიდებული მას ანადგურებდნენ.

მარა ისტორიას მოსწყინდა ეს ჩინური გაუგებრობა და გადასწყვიტა მისთვის მიეცა ევროპიული ელფერი. სამოქალაქო ომის მე-15 წელს ჩამოყალიბდა ორი შეტოქე ბანაკი, ორი დიდი მოპირდაპირე ძალა, თავისი პროგრამებით და მსოფლმხედველობით. ჩრდილოეთი და სამხრეთი, მუკდენი და კანტონი ერთიმეორეს დაუპირდაპირდამათ შორის საერთოა ცნობა რესპუბლიკის, ქვეყნის გაერთიანების და მით სამოქალაქო ომის გათავების, ხოლო განსხვავება იწყება, შემდეგ სოციალურ-პოლიტიკურ სფეროში. ჩანსოლინის ჩინეთი ნიშნავს ბატონობას ძველი მიწათმფლობელობის, ლიბერალური კონსტიტუციის და უცხო კონცესიების, სუნციასენის ჩინეთი კი არის უაღრესათ დემოკრატიული, ნაციონალური და ბურჟუაზიული, სოციალური რფეორმებით აფერადებული ჩინეთის რევოლიუცია მოემწყვდა ევროპიულ კალაპოტში და განდაყველასათვის გასაგები და ნაცნობი. ეს გარემოება არ გამოეპარა არც საბჭოთა რუსეთს და გადასწყვიტა «დამპალი დასავლეთის» «სალი» აღმოსავლეთიდან დაქცევა.

ევროპაში მრავალჯერ დამარცხებული მოსკოვი პირს იბრუნებს ჩინეთისაკენ და აქ ეძებს დასაყრდნობს. მან დიპლომატიური მისია გაგზავნა ჩრდილოეთში, ხოლო სამხედრო და ანტიტაციური სამხრეთში. ის დაჯდა ორ სკამზე, პეკინის და კანტონის. მასლათი ჩანსოლინს, ხოლო ოქრო, იარაღი და სიტყვა ჩანკაიშეკს. მას არ დაურჩა იმდენი გამბედაობა, რომ ერთ-ერთ ბანაკს აშკარათ მიმხრობოდა და არჩია ინტრიგის ქსელი. და აი მოხდა მოულოდნელი ამბავი. ერთ მშვენიერ დღეს მოსკოვს ორივე სკამი ჩაუტყდა. ორივე მოპირდაპირე ბანაკი შეერთდნენ მოსკოველთა წინააღმდეგ და განადგვეს ისინი თავისი ტერიტორიიდან. პეკინის «ელჩი» სამარცხვინოთ გამოისტუმრეს მოსკოვისაკენ. უბარგოთ და უსანხელოთ. კრემლი ახმურდა, შეშფოთდა, ქვეყანა შესძრა და ბოლოს ერთი ფარატიწა ქალადი გამოჩეკა; ჩანსოლინის გაბედულ საქმეს ლაჩარი სიტყვით უპასუნა და შეწინებულნი თავის სოროში ჩაძვრა. მოსკოვის უძლეურება, მისი მხედრობის არა-რაობა საქვეყნოთ დამტკიცდა. ამნაირათ, პეკინმა გაზომა საბჭოთა ძალა და მისი უსუსურობა გამოააშკარავა. კანტონი ათასობით თავებს კვეთს ბოლშევიკებს და მათი პატრონი მოსკოვი დუმს. საბჭოთა აღმოსავლეთის პოლიტიკის

სრული დამარცხება აშკარაა. როგორ მოხდა ეს! რატომ ასე გაკოტრდა მოსკოვის ავანტიურა ჩინეთში?

ამ მოვლენის მთავარი მიზეზია საბჭოთა ნაციონალური სიციწროე, მათი წმინდა მოსკოველი სიბეცე და პოლიტიკური მოუხეშაობა. ის რაც რუსეთში მოხდა, და ესეც მარტო დიდ-რუსეთში, ბოლშევიკებმა დასახეს მსოფლიო ნორმით, ყველა ხალხის მოძრაობის საზომით, საქვეყნო ტიპით, რომლის ფარგალში უნდა მოთავსდეს ყველა თანამედროვე რევოლუციური მოძრაობა. ამ წმინდა რუსული ტრაფარეტით უდგებთან ისინი ყველა ერს, სადაც უნდა ცხოვრობდეს ის და ამიტომ ამ საფურცელზე აგებენ თავის ინტერნაციონალსაც. მათი კომინტერნი ნამდვილათ წმინდა რუსული ნაციონალური ორგანიზაციაა, რომლის ინტერნაციონალობა იხატება მის განკარგულებაში დაქირავებულ უცხოელებში. საკმარისია მათ იცნონ ოქტომბრის რევოლუციის ადგილობრივი მნიშვნელობა, რომ მთელი მათი რუსული ყოყმობა გაიფანტოს და პოლიტიკური მხედველობა გაეხსნათ. ერთი სიტყვით, ბოლშევიკები თავის გონებაში ჯერ არუსებენ მთელ ქვეყანას და მერე რუსული მეთოდით მათ საქმეებში ერევიან. ამიტომ დამარცხდენ ისინი დასავლეთში (ვენეციაში, გერმანიაში, პოლონეთში და სხვ.). ამიტომ მარცხდებიან დღეს აღმოსავლეთში.

ჩინეთის ნაციონალური და დემოკრატიული რევოლუცია მათ დასახეს რუსეთის თებერვლის რევოლუციით, ხოლო მათი ანგარიშით თებერვალს უეჭველათ უნდა მოყვეს ოქტომბერი. ნამდვილათ კი აქ მსგავსებაც კი არ არის. ჩინეთის დღევანდელი მოძრაობა მიმართულია უმთავრესათ უცხოელების პრივილეგიათა წინააღმდეგ, ე. ი. მისი მიზანია მოუპოვოს ნაციონალურ წარმოებას და მის მატარებელ ბურჟუაზიას მუშაობის ფართო ასპარეზი, უცხო კონკურენტების თავიდან მოცილებით და ნაციონალური სადამოყენ კედლის აგებით. ჩინეთი უნდა გადაიქცეს თანამედროვე სახელმწიფოთ თავისი საკუთარი ეკონომიკით და პოლიტიკით. თვით გლეხობა სრულიად არ იმყოფება რუსის გლეხის ეკონომიურ მდგომარეობაში. ჩინელი გლეხი მიწის მესაკუთრეა და აწარმოებს მეტათ ინტენსიურ მეურნეობას. ხოლო მუშა ცოტაა და რაც არის, ჩაბმულია უმთავრესათ წერილ სახელოსნო დარგებში. ბოლშევიკების კლიენტებათ შეიძლება ჩაითვალოს მხოლოდ ის ათი მილიონი ყაჩაღი, რომელიც მთელ ჩინეთში ითვლება და საიდანაც მედროვე ლენერლები თავის ჯარებს ავსებდენ.

როგორც ხედავთ, ჩინეთის სოციალური ურთიერთობა და მასზე აგებული რევოლუციური მოძრაობა სრულიად არ გავს რუსეთისას და მაშასადამე მისი მსვლელობაც ვერ იქნება რუსული. ჩინეთის თებერვალი დადგა თუთხმეტი წლის წინეთ, როცა მონარქია დაიქცა (1911 წ.). მას ოქტომბერი არ მოყოლია. და საზოგადოთ, არსად თებერვალს ასეთი მარცხი არ მოსვლია, გარდა რუსეთისა. ცხადია, ეს ერთი მაგალითი გამოჩინებისა ისტორიაში და ბოლოსდაბოლოს უნდა გამოსწორდეს ახალი თებერვლით. კომინტერნის მოსაზრებით ეს ერთი გამოჩინებისა საერთო წესია და ამ იდეით გატაცებული გაემართა ის ჩინეთში. ჩინეთის სოციალისტები კი ცნობენ რა რევოლუციის ბურჟუაზიულ კალაპოტს, ცდილობენ მის სრულ დემოკრატიზაციას და არსებულ ისტორიულ ხანაში რაც შეიძლება მეტი პოლიტიკური და სოციალური უფლებების ხალხისათვის განმტკიცებას. ბოლშევიკები კი, პირიქით, ამ ისტორიულ ეტაპს არ სცნობენ და მასზე გადასახტომით ხალხს მოუწოდებენ. ეს უტოპია იმხსვრევა ჩინეთის ხალხის რეალიზმის წინაშე, როგორც ის წინეთ დაიმსხვრა ევროპელთა შორისაც.

ბოლშევიზში მიუღებელია ჩინეთისათვის არა მარტო სოციალურის, არამედ კიდევ უფრო ნაციონალური თვალსაზრისითაც. ბოლშევიკები ყოველი რჯულის და ფერის პირველ ყოვლისა მოსკოვის სახელმწიფოს აგენტებია. ისინი იკვებება რუსის აზრით და ფულით. ამიტომ მათი გამარჯვება ნიშნავს მოსკოვის გამარჯვებას და ახალ-ახალი ქვეყნების მისთვის დამორჩილებას. მონვალისის ბედი ჩინეთში ცნობილია. ცხადია, ბოლშევიზში უაღრესათ იმპერიალისტური მომღვრებაა, რუსეთის გაფართოვების ერთათ-ერთი გზა და ხიდი. რასაც წინეთ მეფენი იარაღით აკეთებდენ, დღეს ბოლშევიკები თავისი ბოლშევიზმით აკეთებენ. ეს საფრთხე აშკარათ გახდა რევოლუ-

ციის მსვლელობაში და ჩინეთის რევოლუციონერები შემოფოთდნენ: მათი მიზანშეწონიანობის და მოქმედების უწყვეტობიდან, ხოლო ჩუმად ზურგს უკან მოგაბრბობის სახით კი უმზადებენ გაცილებით უარეს საგარეო მდგომარეობას, ვინემ დღეს აქვს; ის პირდაპირ მოსკოვის საბრძანებელი ხდება. ბოლშევიკები გამოცხადდა სამშობლოს მოალაატეებთ, მათ მუსრს ავლებენ.

ამნარიათ, ჩინეთის რევოლუციური მოძრაობა გაითიშა ორათ—ერთი მხრით დადგენ დემოკრატები და ნაციონალისტები. მეორე მხრით ბოლშევიკები და რუსოფილები. მოსკოვს ავხადა ჩინური სამოსელი და აშკარა მხარეთ გამოვიდა. ეს უცხო უღელის საფრთხე, ეს მონგოლიის სვე-ბედი ასუსტებს ჩრდილოეთის და სამხრეთის განხეთქილებას, აახლოვებს ჩანსოლინის და ჩანკაიშეკის ბანაკთ და მით იქმნება ერთი დიდი ანტირუსული ფრონტი. ბრძოლა ბოლშევიზმთან ნიშნავს ბრძოლას რუსეთის იმპერიალიზმთან, მის გეგმეონიასან და მტაცებლობასან. ჩინეთის დემოკრატია მთგვცა ისტორიული მაგალითი, აიღო ნამდვილი პოლიტიკური ხაზი და ზედ მედგრათ შედგა. ის ებრძვის ერთსადაიმავე დროს პეკინის რეაქციას და ჰანკოუს დემაგოგას, ვეროპის კონცესიებს და რუსეთის გაბატონებას.

ჩინეთი დემოკრატული და დამოუკიდებელი თუ დამოკიდებული და ბოლშევიკურ-რეაქციონური—აი რა საკითხი წყდება დღეს ამ უძველეს კულტურულ ქვეყანაში.

.....

ი ნ გ ლ ი ს ი დ ა რ უ ხ ე თ ი .

ინგლისსა და რუსეთს შორის ურთიერთობა არასოდეს არ ყოფილა გულწრფელი და მეგობრული, პირიქით იგი მუდამ მტრული იყო. მათი ინტერესები განსაკუთრებული სიმწვავეით უპირდაპირდებიან ერთმანეთს აზიის სამხრეთ ნაწილში, სადაც ბრიტანეთის ინტერესები იმდენათ დიდია, რომ ყოფნა-არყოფნის საკითხს უდრის. აქ არის ინგლისის მთავარი კოლონია—ინდოეთი; დიდი ეკონომიური ინტერესები აქვს მას ჩინეთში. ავღანისტანის და ტიბეტის საკითხები დიდი მნიშვნელობის საკითხებია მისთვის; ორივე ეს ქვეყნები ინდოეთს აკრავს.—ავღანისტანი ჩრდილოეთ-დასავლეთით, ტიბეტი კი ჩრდილოეთ-აღმოსავლეთით; ამათ შუა გაჩხირულია რუსეთის პამირი, რომელიც ინდოეთს სახლვრავს ჩრდილოეთით. ავღანისტანსა და ტიბეტში გავლენის მოპოვება და ამ ქვეყნებში გამაგრება ინგლისისათვის ნიშნავს ინდოეთის დაცვის გაძლიერებას. ამასთანავე ტიბეტი თავისთავათ წარმოადგენს დიდ ეკონომიურ ღირებულებას. ამ ქვეყანაში უხვებ მოპოვება ვერცხლი, სპილენძი, გოგირდი და სხ., მაგრამ მის მთავარ სიმდიდრეს შეადგენს ოქრო. ევ ქვეყანა ინგლისის ყურადღების ობიექტათ იქცა ჯერ კიდევ მეცხრამეტე საუკუნის დასაწყისში. მაგრამ მის ბუნებრივ სიმდიდრეთა დაპატრონებას და იქ საფუძვლიანათ მოკალათებას მას არ ანებებდა მეფის რუსეთი.

საზოგადოთ მეფის რუსეთს მოსვენებას არ აძლევდა აზიაში ინგლისის გავლენის გაძლიერება. მას ჰირვეულ ოცნებათ გადაექცა ინგლისის განდევნა აზიის კონტინენტიდან და ამ უკანასკნელის თვისი განუყოფელ საჯიროთო მოედნათ გადაქცევა. სათანადო სამხადისსაც ადრიანად შეუღვა. იგი ლამობს წყნარ ოკეანეს ნაპირებზე გასვლას და იქ გამაგრებას; ეწვევა ინგლისის წინააღმდეგ ინტრიგებს ინდოეთის მოსახლვრე ქვეყნებში; ფხვს იკიდებს სპარსეთში და ცდილობს შეაკეთოს და აღადგინოს ინდოეთისავენ მიმავალი ისტორიული გზა. ამ მიზნით იწყება სპარსეთში კონცესიების აღება, ბანკის გახსნა, რკინის გზების და გზატკეცილების მოწყობა-მოწესრიგება და იმიერ-სპარსეთის რკინის გზის გაყვანის საშაადისი. ამ უკანასკნელის მიზანია შეაერთოს ამიერ კავკასია, სპარსეთი, ბალდადი და ინდოეთი. რუსეთი უგზობობით იხრჩობა, ამ დროს მეფის მთავრობა სპარსეთის გზებზე ხარჯავს 120 მილიონ ოქროს მანეთს. იმპერიალისტური სულისკვეთებით შეპყრობილ მეფის რუსეთს ინდოეთი აქვს ამოღებული მიზანში და ყოველივეს ღონობს, რომ ხმელეთის ყველა მხრიდან რკალი შემოართყას მას. მაგრამ გრძნობს, რომ არც ეს კმარა. რომ აშკარა ბრძოლაში შეება ისეთ დიდ და ძლიერ სახელმწიფოს, როგორიც ინგლისია; საუიროსა ზურგი ყოველ მხრიდან ქონდეს გამაგრებული, რომ მტერმა უკანდინ არ მოგიაროს და მოულოდნელი ღახ-

ვარი არ ჩაგცეს. მეფის რუსეთმა ესეც თავის დროზე გაითვალისწინა და თავისი მხრიდან ველობა მიაპყრო ბოსფორის ნაპირებს და კონსტანტინოპოლს. რუსეთის დიპლომატიკა შეიპყრო ძველი ავადმყოფ ოსმალეთის დაყოფაზე ფიქრმა და ოცნებამ. მას იმედოვნებდა, რომ ეს ოპერაცია, თუ მეტს არა, ბოსფორის ნაპირებს და ქალაქ კონსტანტინოპოლს მაინც მიაკუთვნებს რუსეთის იმპერიას. ამ შემთხვევაში მას ზურგიც დაცული ექნება: რუსეთი ადვილად შესძლებს ისე გაამაგროს ბოსფორის ნაპირები, რომ ინგლისის ფლოტმა საპირისპიროდ დროს ვერ შესძლოს შავ ზღვაში შეჭრა და რუსეთისათვის ზურგში მახვილის ჩაქცევა. მაშასადამე ბოსფორის ნაპირები და კონსტანტინოპოლი რუსეთისათვის არის ის მთავარი პოლიტიკურ-სტრატეგიული სიმაღლე, საიდანაც იგი მიზანში ამოიღებს ბრიტანეთის ინდოეთს და შეუდგება დიდი ხნის საოცნებო განზრახვის სისრულეში მოყვანას. აი მთელი აზრი და დანიშნულება იმ «წინაპართაგან ნაანდერძევ-ისტორიულ მიზნებისა შავი ზღვის ნაპირებზე», რომელიც მანფესტით გვამცნო ნიკოლოზ მეორემ ოსმალეთთან ომის დაწყების პირველ დღესვე.

ამიტომაც იყო, რომ ინგლისი მუდამ დარაჯათ უდგა მაშინდელ დაავადმყოფებულ ოსმალეთს და კატეგორიულად ეწინააღმდეგებოდა რუსეთის პლანებს და წინადადებებს შესახებ ოსმალეთის დაყოფისა; რუსეთის «იდეა ფიქსი» სისტემატიურათ იმსჯელოდა ინგლისის მტკიცე წინააღმდეგობის მეოხებით. ინგლისის ასეთი პოზიცია სრულიად ბუნებრივია: რუსეთი ემუქრება ინგლისს სასიცოცხლო ინტერესებს აზი-აზი, იგი ლაშობს ინგლისს გულა-ნაბადი აუკრას ინდოეთიდან. ცხადია, რომ ინგლისი ყოველივეს იღონებს ასეთ შესაძლებლობის აღსაკვეთათ; მას არ შეეძლო შერიგებოდა იმ აზრს, რომ ბოსფორის ნაპირების და კონსტანტინოპოლის ბატონ-პატრონი რუსეთი გახდებოდა.

ინგლისი უარესათ ინდუსტრიალური ქვეყანაა; მას ესპირობა დიდძალი ნედლი მასალა თავის მრეწველობისათვის, მისთვის მიუცილებელ საპირფარეოს წარმოადგენს ფართო ბაზარი. ამ მხრივ ინდოეთი წარმოადგენს ინგლისის მრეწველობის ერთ მტკათ მნიშვნელოვან ძარღვს. ომის წინა წლებში ინდოეთის იმპორტი 100 მილ. გირ. სტერლინგს უდრიდა, ხოლო ექსპორტი 150 მილიონს. 1919-20 წლებში ინდოეთის ექსპორტი გაიზარდა 327 მილ. გირ. სტერლინგამდე, იმპორტი კი 208 მილიონამდე; ამ ექსპორტის 30 პროც. მიღის ინგლისში, ხოლო 14 პროც. ინგლისის კოლონიებში; მაშასადამე მთელი იმპერია იღებს 44 პროც.

რაც შეეხება ინდოეთის იმპორტს, 61 პროც. შოდის დიდ ბრიტანეთის იმპერი-აზე და უდრის 105 მილ. გირ. სტერლინგს. აქედან 96 პროც. შოდის ფაბრიკატებზე, ინგლისის ინდოეთში შეაქვს ყოველწლიურათ 40-50 მილ. სტერლინგის ფართალი და მისთვის საპირფარეო მანქანების 80 პროც.

ინდოეთის მნიშვნელობა ბრიტანეთისთვის მარტო ზევით აღნუსხულით არ განისაზღვრება. მას ინდოეთში, გარდა თავის ნაწარმოებისა, შეაქვს ვერც წოდებულ უზი-ლავეი ექსპორტის საგნები, ე. ი. ინგლისი ინდოეთს უწევს მრავალგვარ სხვადასხვა სახის სამსახურს და შესაფერ გასამრჯელოსაც იღებს. ინდოეთში მსახურობს მრავალი ინგლისელი მოხელე, რომელთა ჯამაგირის ნაწილი ინგლისში იგზავნება.

ინდოეთის მრეწველობაში დაბანდებულია დიდძალი ინგლისური კაპიტალი, რომელიც თვალსაჩინო დივიდენდებს იძლევა; ინდოეთი უზღის ინგლისს აქ აღებულ სახელმწიფო სესხის სარგებელს; ინგლისის სავაჭრო ფლოტიც არ რჩება ზარალში. მას საგრძობ შემოსავალს აძლევს ინდოეთის ნედლი მასალის გაზიდვა და ინდოეთში ინგლისიდან დამზადებული საქონლის შეტანა.

ზემო ნათქვამი საქმად ცხადყოფს, თუ რა დიდი ეკონომიური მნიშვნელობა აქვს ინდოეთს ინგლისისათვის. ასეთ მნიშვნელოვან კოლონიას ემუქრებოდა მეფის რუსეთი. უკანასკნელი ისე დაეცა და დაინგრა, რომ ვერ მოეწყო მისი საოცნებო მიზნის განხორციელება.

ძველი რუსეთის ნანგრევებზე აღმოცენდა ბოლშევიკური რუსეთი, რომელმაც შეითვისა პირველის თითქმის ყველა უარყოფითი თვისებები და მათ შორის ძველი იმპერიალისტური სულის კვეთება. საბჭოთა ხელისუფლების იმპერიალიზმი გაცილებით უფრო ცინიკური და გაბედულია, ვინამ ძველი რუსეთის იმპერიალიზმი იყო. უკანასკნელისათვის აზიიდან ინგლისის გაძევება და აზიის მთელ კონტინენტზე გაბატონება შორეული ოცნება იყო; საბჭოთა ხელისუფლება კი უკვე საქმიანობს ამ მიმართულებით და განსაკვირვებულ ენერჯიასაც იჩენს. იგი დაუბრუნდა სპარსეთში მეფის დროის

ძველ პოლიტიკას; ცდილობს დაიბრუნოს ძველი კონცესიები *) და დეპატრონოს რეინს გზებს და გზატკეცილებს, აარსებს საჯარო საზოგადოებებს და ყოველივეს ღონის სპარსეთის ეკონომიურათ დასაპყრობათ; კარგად იცის, რომ სპარსეთში გამაგრება მას ხელში ჩაუგდება ინდოეთისაკენ მიმავალ ისტორიულ გზებს. დიდ საქმიანობაშია ავღანისტანშიც; არას ზოგავს, რომ ინგლისის ვაჟლენა გააქარწყლოს ამ ქვეყანაში, ხოლო თავისი კი გააძლიეროს და განამტკიცოს. მოურიდებლათ შეიჭრა ტიბეტში და მოგვლინა. უკანასკნელი კიდევ გააწითლა საოკუპაციო ჯარების საშვალდებით და მოკავშირეობა მოახსია თავს. ჯერი მიდგა ჩინეთზე. ამ ქვეყანაში კარგი ხანია დიდი ეროვნული მოძრაობა ვითარდება და ამ ნიადაგზე გაჩაღებულია სამოქალაქო ომი. კომუნისტური ხელისუფლების განზრახვაა ამ მოძრაობის თავისი მიზნებისათვის გამოყენება და ამ ქვეყანაში სხვა დიდ სახელმწიფოების—განსაკუთრებით ინგლისის—ინტერესებისათვის ლახვარის ჩაქვმა. იგი კანტონის რევოლიუციონერ მთავრობას ემხრობა ფუნთი, იარაღით, «მჩრეველებით», ინსტრუქტორებით, ცდილობს ის თავის იარაღთ გაიხადოს, მას თავზე ახვევს ანტიბრიტანულ პოლიტიკას. კომინტერნის აგენტები დაძრწიან ჩინეთის ყველა ნაწილებში და გაშმაგებულ აგიტაციას აწარმოებენ ინგლისის წინააღმდეგ. ბოლშევიკების მიზანია ჩინეთში ინგლისს ფეხი აღუკვეთონ. ჩინეთის მხრიდანაც მიუახლოვდნენ ბრიტანეთის ინდოეთს და უკანასკნელს ხმელეთის ყოველი მხრიდან შემოარტყან ალყა. ამავე დროს კომინტერნი აწარმოებს ანტიბრიტანულ პროპაგანდა-აგიტაციას თვით ინდოეთში და ცდილობს იქაც დაუხტოს ინგლის სამოქალაქო ომის ცეცხლი.

თავის თავათ ცხადია, რომ არც ინგლისს სძინავს. მისთვის აშკარაა, რომ რუსეთი, რა ფერისაც არ უნდა იყოს იგი, ინგლისის იმპერიის დაუძინებელი მტერია და ძილში და ცხადში იმაზე ოცნებობს, თუ რა გზით და რა საშვალდებით ჩამოაცილოს მას ინდოეთი და ფეხი ააქრფიფოს აზიის კონტინენტიდან. ინგლისი გულზე ხელდაკრეფილი არ ზვდება თავდამხმელ მტერს და სათანადო ზომებსაც იღებს კომუნისტური ხელისუფლების მადის დასაფრთხილათ. ამ საქმეში იგი მარტოც არ იქნება; იაპონია, შეერთებული შტატები და საფრანგეთი არასოდეს შეურიგდებიან რუსეთის განუყოფელ ბატონობას აზიის კონტინენტზე. ცხადია, რომ ეს სახელმწიფოები, ნებით თუ უნებლიეთ, ინგლისს ამოუდგებიან გვერდში. მართალია ყველა სახელმწიფოები—განსაკუთრებით ინგლისი—საკვირველ მოთმინებას იჩენენ კომუნისტურ ხელისუფლების აგრესიონის მიმართ, მაგრამ ეს სრულიადაც არ ნიშნავს იმას, რომ მათ არ შესწევდეთ თავისთი ინტერესების დაცვის ძალა.

მეფის მთავრობის ერთმა ავანტიურამ შორეულ აღმოსავლეთში რუსეთის პრესტიჟი საშინლათ დასცა და იგი ჩააგდო მუკდენისა და ცუსუმიის წარუხოცელ სირცხვილში. გასაკვარალი და მოულოდნელი არ იქნება, რომ გაცილებით უფრო სუსტი კომუნისტური ხელისუფლების ახალი ავანტიურა რუსეთისათვის უფრო საშინელი კატასტროფით დამთავრდეს. და თუ ეს ასე მოხდა, საეჭვო იქნება, რომ ამ შემთხვევაში ინგლისის დაკმაყოფილდეს ბოლშევიკური ჯარების მარტო ბრძოლის ველზე და მარცხებით და შორეულ აღმოსავლეთში რუსული ვაჟლენის დაუსუსტებით. მას საუკეთესო შემთხვევა ექნება სამუდამოთ უზრუნველყოს რუსეთის საფრთხისაგან თავისი უმდიდრესი კოლონია—ინდოეთი. ეს კი შესაძლებელი იქნება თუ, ერთის მხრით, რუსეთი დაკარგავს თურქესტანს,—ამით მას ხელიდან გამოეცლება ინდოეთისაკენ მიმავალი ის ისტორიული გზა, რომლითაც ოდესღაც ინდოეთში შეიჭრა ძველი ფერგანის პრინციის შვილი, დიდი მავალი,—და თუ, მეორე მხრით, რუსეთი გადადენილ იქნა კავკასიის ქედს ვადალმა; ამერკავკასიიდან ფეხის აღკვეთით რუსეთი ჩამოცილდება იმ ისტორიულ გზას, რომლითაც ცნობილი ნადირ შანის ჯარები ეკვეთა ინდოეთს. ძნელი წარმოსადგენია, რომ ინგლისმა ხელიდან გაუშვას ეგ იშვიათი შემთხვევა.

ინგლისსა და რუსეთს შორის ისტორიულმა მტრობამ უმაღლეს წერტილს მიაღწია. დღევანდელი რუსეთი ღამობს ინგლისის იმპერიის დამხობას და მისი ძლიერების შემუსვრას. არც ინგლისს სძინავს და მისთვის ჩვეულ აუჩქარებლობით ემზადება თავდამხმელ მტერს გაუმასპინძლდეს. ახლო მომავალი გვიჩვენებს თუ ვის დარჩება ბურთი და მოვალენი.

ივ. ჰაჰკანიძე.

*) თავის ქვეყნის უხვ ბუნებრივ სიმდიდრეთა დასამუშავებლათ და საექსპლატაციოთ კი უცხოელ კონცესიონერებს ეპატიეება.

«მუშათა კომისიის» საქმიანობა.

ბრძოლის იმ უმსგავსმა და გაუგონარმა საშუალებამ, რომელიც სიმარშიაც არ უნახავს მუსოლინის რეჟიმს და რომლითაც ბოლშევიკური ხელისუფლება ქართველ ერს უმასპინძლდება, ბევრ უბედურობასთან ერთად, ერთი სარგებლობაც მოუტანა მებრძოლ საქართველოს და კერძოდ ჩვენს პარტიას. ამ ბრძოლის ფონზე ნათლად და გარკვევით აისახა ერთის მხრივ ჭეშმარიტად მებრძოლნი თავადებულნი ერის შვილნი და მეორეს მხრივ სულმდაბალი გაიძვერანი, მოლაღატენი თუ ლაჩარნი, რომელნიც სარგებლიანობის თვალსაზრისით; თუ სილაჩრე-სიმხდალის მიზეზით იქით გარბიან, საითაც ვაწილდ სუფრას დაინახვენ ან იმას ეკედლებიან, ვის მხარეზედაცაა დროებითი გამარჯვება.

თვითუღ განსაკუთრებულ ეპიზოდს ეროვნულ ბრძოლის მსვლელობაში—დამკომის ე. წ. «სამხედრო ცენტრის ჩავარდნას, აჯანყების დამარცხებას და სხვ. თან სდევდა მორიგი «თვალის ახელა», ე. ი. ლაჩართა და მოლაღატეთა მიტყევა გამარჯვებულთა სუფრისაკენ. «თვალახელილები» იკრიბებიან ერთად, აწყობენ «კონფერენციას», გამოიტანენ რეზოლუციას, ს. დ. პარტიას გამოაცხადებენ დასამარებულათ (რამდენჯერ?!), აირჩევენ კომისიას, რომლის ამოცანაა გამაძებნონ ახალი «თვალახელინი», ახალი სუსტნი და ლაჩარნი და მიჰგვარონ ხაზინებს.

ახალი სახარების შესათვისებლათ ამ «თვალახილთ» თავის მტკრევა არ სჭირდებათ: «დოქტრინა», ათასჯერ გადანიღეჭი, მზამხარეული ზედებათ: «მსოფლიოში ორი ძალა იბრძვის: ფაშისმი და კომუნისმი. ვინც კომუნისტებთან არ არის, ის ფაშისტია. სოციალდემოკრატები კომუნისტებს ებრძვიან, ყოველი—ისინი ფაშისტები არიან». დაუმატეთ ამ დრმა სილოჟიზმს: ბოლშევიკებმა ააშენეს ზაპუსი, გაიყვინეს გზები და ხიდები, სკოლაში ბავშვებს ლენინიზმს ასწავლიან და სხვა ასეთები და მიიღობთ «თვალახელილების» მთელს «დოქტრინას», მთელ «იდეოლოგიურ» ავლაღიდებას.

მართლაც რომ იოლია მოქცეულთა სამსახური: არც რაიმე ხიფათი, არც გონებრივი ენერჯის დახარჯვა. ჯილდო კი უწყველი და უხვი: ბოლშევიკებმა მადლობის გადახდა იციან: რუხაძეს და სულაქველიძეს გააპრაფესორებენ, ფარნივეს გაადირექტორებენ, ძამანაშვილს გაამინისტრებენ, ხოლო «მკვდარი» სოციალდემოკრატულ პარტიის ცოცხალ წევრთ სოლოვიკისავენ ვაისტუმრებენ...

საქართველოს ნიადაგს ჯერ კიდევ არ შემორობდა მის გმირთა სისხლი... მტკვარი ჯერ კიდევ წითლათ მიდუღუნება და ყვირილსაც ვერ მოერეცხა სისხლით შეღებილი ზესტაფონის ნაბირები. წყნეთის ქუჩაზე თვალს ვერ ააჩრდებდი შავებში გახვეული დედებსა და ცოლებს. შემთხვევით გადაჩრჩინილი ჩვენი მებრძოლნი ქაზავან ჩამორჩნულ წეროებივით ეფარებოდენ საქართველოს ტყე-კლდეებს. ვაისმა ხმა: ნაძალადევი შემდგარა მუშათა ჯგუფი ძამანაშვილის მეთაურობით. მიხნათ დაუსახავთ მუშების სახელით მოელაპარაკონ «მუშათა მთავრობას», რომ მან შესწყვიტოს რეპრესიები და ტყეში გასული ხალხი შეირიგოს. შერიგება უნდა მოხდეს იარაღის დაყრით ყოველგვარი დატუსაღების გარეშე. იქნა მოწვეული საამისოთ სავანგებო «კონფერენცია». მე იმ თავითვე ევევი მუპარებოდა, რომ რაიმე გამოსულიყო ამ კონფერენციიდან. ყოველ შემთხვევაში დავიკურესი და, რადგან დევნილი ვიყავი იმ ხანთ, მალულათ მივიდი. ყურადღებას იჩინავდა კომუნისტების სიმრავლე ორჯონიკიძის «მუფობით». არსად სჩანდენ ნაძალადევის მუშები. ან და ვაკეზე შემრიგებულთა ტყვიებით დახრილთ რომელი სასწაულით შეეძლოთ კონფერენციაზე მისვლა! იყო მხოლოდ ძამანაშვილის ჯგუფი და იყვნენ დახრილ მუშათა ცოლები, რომელთაც თან მოეტანათ თავიანთი ქრემების სამუშაო ტანთსაცმელი.

კონფერენციას ხსნის ძამანაშვილი, სიტყვას იღებს ჯალათი ორჯონიკიძე და ჩვეულებრივი კინიზმით ამბობს, რომ აჯანყება იყო ბურჟუაზიული და აჯანყებულები, როგორც ბურჟუები, ღირსნი იყვნენ დახვრეტისო; ხოლო ვინც გადარჩა დახვრეტას და ჯერ კიდევ იმალება, სჯობს გამოტყდეს, თუ უნდა ჩვენი. სულგრძელობით ისარგებლოს. თორემ ვერ დაგვემალებიან, დავიჭერთ და მათაც დახვრეტა მოელისთო. ამ სიტყვებზე სცენაზე ადის ჩვენი დაუვიწყარი დათიკო დვალის ცოლი, დათიკოს მახუთში გასრულ სამუშაო კოსტიუმს სახეში ესვრის ორჯონიკიძეს და ეუბნება: შენ გყოფნის სინდისი ამ ტანსაცმელის პატრონს ბურჟუა უწოდო და ამის მერე, ვინ გინდა დააჯერო, რომ შენ მუშათა კეთილდღეობისათვის დახვრიტე 5,000 ქართველი! კონ-

ფერენცია დაასრულეს იმით, რომ, ყოველგვარი სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციები დაშლილათ გამოაცხადეს და აირჩიეს კომისია, რომლის მუშაობის საგანი უნდა ყოფილიყო ციხეში დარჩენილი ამხანაგების განთავისუფლება და ტყვეთ გასულების შერიგება მთავრობასთან. 2) რუსეთში წასვლა და სუბდალელებთან და ტაშკენტლებთან მოლაპარაკების გამართვა, რომ იმათ ეცნოთ საბჭოთა ხელისუფლება საქართველოში და ამის «საფასურათ» განთავისუფლება მიეღოთ კვანტალიანისგან და 3) ნ. კორდანიასთან მოლაპარაკება—ბოლშევიკებთან საერთო ენის გამოანხვის შესახებ. კომისიის წევრები თვით ბოლშევიკებმა დაასახელეს და აირჩიეს: 1) ძამანაშვილი, 2) ს. დოლიძე და 3) ლ. კუპრაშვილი.

ეს იყო ცენტრის «მუშათა კომისია» და მან გაიჩინა პროვინციაში განყოფილებები. მხარის თუ რაიონის «მუშათა კომისიები». რა გააკეთა ამ კომისიამ თუ ამ კომისიებმა? არც ერთი პირი ტყვეში გაჭირილი მათი შუამავლობით ჩეკას არ შერიგებია. მე თითონ მქონდა ბედნიერება მიმემართა ძამანაშვილისთვის—თუ შესაძლებელი იყო ჩემი შერიგება ისე, რომ ჩეკაში არ ჩავედგე. დამპირდა, მაგრამ ბერიასთან მოლაპარაკების შემდეგ მიასახუხა: თუ სამი თვე მაინც არ დავატუსაღეს, ისე შენი შერიგება არ მოგერხდებოდა. აწარმოვა ასეთივე მოლაპარაკება ამბერკი აღევიღებო, მაგრამ ეს მოლაპარაკება იმით დამთავრდა. რომ აღევიღე მიიტყუეს ჩეკაში და რუსეთში გადასახლეს! ასეთი «შერიგება» ხშირი იყო. არ ყოფილა შემთხვევა, რომ მათი წყალობით ვინმესთვის ციხის კარები გაეღოთ. ხოლო როცა საგანგებო კომისია ვინმეს განთავისუფლებდა თავისი დადგენილებით, ისინი ციხის კარებთან დახვდებოდნენ და ეუბნებოდნენ: ჩვენი დიდი შრომით ძლივს მოვახერხეთ შენი განთავისუფლება; აი ესეცაა დაგერთო ნება ბერიამო. მაგრამ ეხლა კი საჭიროა ჩვენთან შემოიარო პლენარის პრესბიტეზე, რათა აღრიცხვან ავიყვანოთ, თორემ სოფელში თუ წახვედი, შესაძლებელია იქ ისევ დაეჭიროვნ. 1925 წლის მარტის რიცხვებში მოხდა მათ დალაილაბ რუსეთის საკავშირეო ყრილობა თფილისში. ამ დღის აღსანიშნავათ ქენა გამოცხადებული მასიური ამნისტია. ამ შემთხვევით დიდათ ისარგებლა ჩვენმა კომისიამ, რომ აღრიცხვან აყვანილ განთავისუფლებულთა რიცხვი ძალზე გაედიდებია და მათ დემოგოგიას საკვები მისცემოდა. თუ არაფერი გაუკეთებია ცენტრის კომისიას, მით უმეტეს პროვინციისას; ჭიათურის კომისიას სურდა ხალხის თვალში პრესტიჟის ასამაღლებლათ კოწია ჩაჩანიძის განთავისუფლება. აღძრა საამისოთ შეუამდგომლობა მათ დალაილაბ ძამანაშვილთან. ვერ მიიღო დადებითი პასუხი. შემდეგ თვით ძამანაშვილმა ვააბედნიერა თავისი მრეველი ჭიათურაში ჩაბრძანებით. კიდევ სთხოვეს ჩაჩანიძეზე. კიდევ დაპირება ძამანაშვილისაგან. მაგრამ დაპირებას შედეგათ ის მოჰყვა. რომ კოწია ჩაჩანიძე 5 წლით გავზავნეს რუსეთში. როგორც იყო მათი მუშაობის შედეგი საქართველოში, ისეთივე—რუსეთშიაც. წაბრძანდნ და პირველი ინტერვიუ კობას გაუკეთეს. გაცნეს თავისი მიზანი და გეგმა, უთხრეს, რომ საქმე გრ. ლორთქიფანიძისთან მოლაპარაკებით უნდა დაიწყეთ. ვფიქრობთ ის უფროა «შერიგების ხასიათზე». კობამ უწინასწარმტყველა, რომ არაფერი გამოვიდოდა. მათ მაინც მოახდინეს ცდა. გრიშამ და მასთან მყოფმა ჩვენმა ამხანაგებმა ისინი მიიღეს და გამოისტუმრეს, როგორც ეკადრებოდათ. გრიშასაგან დაშინებულებმა ისიდორესთან ვეღარ მიბედეს. მხოლოდ გაეშურენ ტაშკენტი-საკენ. იცოდნენ. რომ აქ ბევრი იყვნენ ისეთები რომელთაც ვადა უსრულდებოდათ ტყვეობის. მათ რიცხვს მიემატა ცამეტი კაცი, რომელნიც არ ვიცო რატომ აპყენ მათ ჭადავებას. ყველა ეს დაბრუნებულები მათ აიყვანეს აღრიცხვან და ყველას სამუშევარს დაპირდნ. არცერთისთვის უკანასკნელი დავა არ აუსრულებიათ. პირაქით, ეჭვის თვლით დაუწყეს ცქერა ამ ახლად დაბრუნებულებს, რადგან მათებურათ სოციალდემოკრატებს არ აგინებდნ. ამ ეჭვის შედეგი იყო, რომ ჩეკამ ხელახლა დაატუსაღა და გადასახლა ამხანაგები: 1) ლიზა ბოლქვაძე, 2) კოწია კანდელაკი, 3) ვასო სხირტლაძე, 4) კოლია წერეთელი და ბევრი სხვა.

არ ყოფილა შემთხვევა, როგორცა ვსთქვი, რომ ძამანაშვილის კომისიის წყალობით ვინმე უშუშევარს სამუშევარი ეშოვოს, თუმცა მათი მოღვაწეობის პროგრამაში ესეც შედიოდა. სამუშევარზე დაშვებისათვის საკმარისი არ აღმოჩნდა აღრიცხვან აყვანა, გამართა ვაჭრობა კომუნისტურ პარტიაში ჩაწერაზე.

ჩეკიდან ახლად განთავისუფლებული ვიყავი. მხედება ძამანაშვილი და მეუბნება: თუ გინდა სამუშევარი იშოვო და ისევ არ დაეჭიროვნ, უნდა ჩემთან მოხვიდე, აღრიცხვან ავიყვანო. მივიღე მისი პირობა. აღრიცხვან აყვანილი გამოგზავნეს ფარნივე-

თან. ფარნიევი მაგზავნის ექიმთა კომისიაში ჯანმრთელობის გასასინჯათ. ექიმთა მისია მაძლევს სრულ ჯანსაღობის მოწმობას. დამიშვეს სამუშევარზე. რამდენიმე დღის შემდეგ მოდის ჩემთან ფარნიევი და მიყენებს წინადადებას—კომპარტიაში ჩაეწერეთ მე. რა თქმა უნდა, უარზე ვარ. ორი კვირის შემდეგ სამუშევრიდან მითხოვს «წითელი დირექტორი» ფარნიევი შემდეგი სიტყვებით: არ ჩაეწერებთ კომუნისტურ პარტიაში და სადაც შეძლება მექნება, შიმშილით სიკვდილის საფრთხის წინაშე დაგაყენებთ ყველა მენშევიკ მუშებს; ხომ არ ფიქრობთ მერე გასამართლება მომიწყობთ, როგორც მოლაღატესო. ფარნიევს და ძამანაშვილს ეტყვი არ შედისთ ბოლშევიკის ხელისუფლების დაცვამაში და ამიტომ არავითარ საშუალებას არ ერიდებინათ ყველა ქართველი მუშა მათებურათ წაახდინონ და, როცა მიზანს ვერ აღწევენ, სადაც საშუალება აქვთ, სამუშევრიდან ერეკებიან მათ ან და პირდაპირ ჯანუშის როლში გამოდიან მათ წინააღმდეგ. არა ერთი და ორი ჩვენი ამხანაგი მუშა იქნა მათი ჩვენებით დატუსაღებული ჩეკის მიერ. ჩეკა იმათ გარეშე იმდენ ზარალს ვერ მიაცენებდა ჩვენს პარტიას და ჩვენს ერს, რამდენსაც ის დღეს აყენებს.

ძამანაშვილის კამპანის მხარს უმშვენებს საზღვარგარეთიდან დაბრუნებული რენეგატების ჯგუფი—კაჩუხაშვილი, ხელაძე, სულაქველიძე, ალიხანაშვილი და სხვ. ამ ვაჟბატონებიდან ზოგიერთმა ადრე, უცხოეთში ყოფნის დროსვე მიჰყო ხელი საბჭოთა ხელისუფლების ქებას, მაგრამ როდესაც თავის თვალთ ნახეს ნაქები რეჟიმი, ვინც დიდათ შეტოპილი არ იყო, ენა დაუდუმდა. ერთმა ნაწილმა კი, რომელმაც უკვე შორს შეტოპა, უკან აღარ დაიხია და მუშათა კომისიასთან ერთად «ფოდრათათ» აიღო ჩვენი პარტიის გინება. ამ მიზნით იქნა გამოცემული «ახალგაზრდი» სულაქველიძის რედაქტორობით და შედგენილი საპროპაგანდო კოლეგია, რომელიც სიტყვიერათ ქადაგებდა იმას, რასაც გაზეთში სწერდენ. კოლეგიაში პირველათ შედიოდნენ: კუპრაშვილი, დოლიძე და ლელი ჯაფარიძე. უკანასკნელი პირველსავე გამოსვლაზე ჩაიჭრა. გამოჩნდა თუ არა სცენაზე, ხალხმა იგრილა: «მამის მკვლელი, მამის მკვლელიო!» საკვირველია, რომ ამ ყმაწვილს სირცხვილის გრძნობა მთლათ არ დაუკარგავს: თოფ ნაკრავივით გაბრუნდა უსიტყვოთ და იმ დღიდან გამოეთხოვა კოლეგიას. მისი ადგილი დაიკავა ჩხაიძემ. ამ ვაჟბატონებმა ერთხანს იწაწაწალებს ჩვენ ქალაქ-დაბებში. ყველგან მათ გამოსვლებს ხალხი დემანსტრაციით ხედავდა. სოც. დემ.—ის გინებაზე ხალხი ბოლშევიკების გინებით უპასუხებდა. არც მათ პიროვნებას ერიდებოდა გამწარებული აუდიტორია. წამოუძახებდნენ: «მეტი პორთფელი აღარაა, კომპარტიის ბუხის მომგვრებლებო» და სხვა. ვერც ერთ მოხსენებაზე რეზოლიუცია ვერ გამოიტანეს, რადგან წინასწარ იცოდნენ, რომ ხალხი წინააღმდეგ მისცემდა ხმას. ორჯონიკიძე მიხვდა, რომ ასეთ პროპაგანდას ზარალის მეტი არა მოჰქონდა რა ბოლშევიკებისათვის და კიდევ დაშალა კოლეგია, ხოლო მისი წევრები კომპარტიაში ჩაწერით დააჯილდოვა. გაზეთი «ახალიგაზნი» «კომუნისტის» კვირეულ დამატებათ აქცია. ცხადია, თბილის ადგილის გარეშე არავინ დაუტოვებია. არც პროვინციული ძამანაშვილის კოლეგები დარჩენ წყალბობის გარეშე...

საკუთარი კეთილდღეობის მიზნით ამოქმედებულმა «მუშათა კომისიამ» საკუთარი კეთილდღეობითვე დაასრულა მისი მოღვაწეობა. არც ორჯონიკიძის ლოცვა კუროთხევა და სიტყვიერი მადლობა დაჰკლებია. ორჯონიკიძის მადლობას სამი ხარისხი ჰქონია: პირველი დიდი მადლობა, მისი თქმით. ფარნიევიც ეკუთვნის როგორც პირველ მანარობელ შერცხალს მენშევიზმის გახრწნისა; მეორე უფრო მცირე—სულაქველიძის და მუშათა კომისიას, მესამე კი—ძალზე მცირე და შეიძლება სათქმელიც არა—სეით დევდარიანს. ყველა კმაყოფილია მცირეს პატრონიც და დიდისაც, გამცემიც და აზღვბიც. არაა კმაყოფილი იმათ ბანაკში მხოლოდ ერთი კაცი და ეს კაცია—ეპიფანე კვანტალიანი: საბედისწერო ვახდა ეს წყეული «მუშათა კომისია» მისთვის. მისი საყვარელი ჩვეის თამეჯდომარეობა მსხვერპლთ მიიტანეს და «კომისიის» საკუთრებეულზე.

ჩვენ კი არა გვაქვს საბუთი უკმაყოფილონი ვიყოთ. ძამანაშვილ-ალიხანოვების სახით ჩვენმა პარტიამ მოიშორა ზედმეტი, ხშირად ძლიერ მანე ბალასტი, რომელიც მის საქმიანობას ხელს უშლიდა და განწმენდილი, გაჯანსაღებული—ის განახლებული რიგებით, ახალ პირობათა შესაფერ წყობით გაიმართა საბრძოლველ პოზიციებზე. «ყოფილების» დახმარებით განახლებულმა მტრის სტრატეგიამ ვერ შეარყია ჩვენი ორგანიზაციები. და რამდენიც არ უნდა იყვირონ საჯაროთ დღეს კომუნისტებულმა სულაქველიძეებმა ჩვენს «გახრწნა-დასამარებაზე», მათ კარგად იციან, რომ «წყალნი წავლენ და წამოვლენ, ქვიშანი დარჩებიან».

კიათურელი ვალიკო.

ბოლშევიკები განაგრძობენ მორიგი კომედის გათამაშებას—საბჭოების არჩევას და მათ თავყრილობას. ეს დიდის ზეიმით გამოცხადებული «უზენაესი ორგანო» ნამდვილათ უდაბლესი, სახვეწარი ორგანოა, ჩეკის მიერ არჩეული და მის სასტიკ მხედველობის ქვეშ დაყენებული. ეს მაღლიდან დანიშნული, და არა დაბლიდან არჩეული, პირები მოყავს შემდეგ იმავე ჩეკას და აძახებს, რაც მოეპოიანება. აბა გაბედოს ვინმემ თავისი კანდიდატი აირჩიოს, თავისი აზრი გამოთქვას, ის მაშინვე ჩეკის სარდაფის ბინადარი გახდება. ძველ «სხოდებს» ვაცილებით მეტი თავისუფლება ქონდათ თავის მამასაკლისი და ნაცვლების არჩევაში, ვინემ დღევანდელ უკაცრავათ პასუხია «მოქალაქეთა კრებას» აქვს. და რადგანაც ბევრია სახელმწიფო ხარჯზე გასეირნების მსურველი, კომუნისტების ნაცვლობასაც თავისი მოტრფიალენი ყავს. რა ენაღვლებათ, ყველაზე უფრო ჩერჩეტი ვაზითშიც იხატება, ყველაზე უფრო ხეპრე ორატორათ დგება და გამოსარჩენი უღუფის ახლო კანდიდატი ხდება. ვერეთ წოდებულ უპარტიოს უფლება აქვს გაჩუმდეს და ესეც ისე, რომ გულშიც ოპოზიციონერობა არ შესწამონ. ამ საწყალი ხალხის «სხოდებზე», რასაც საბჭოთა ყრილობა ეწოდება, ყველა განჩინება რასაკვირველია ერთხმით იღება. მეორე ხმა არავის აქვს; «უზენაესი ორგანო» მხოლოდებულია მხოლოდ დაადასტუროს მთავრობის მოხსენება და მერე პატივცემული შინ დაბრუნდეს.

ერთი ასეთი ყვენობა წელსაც გამართეს და ბალიალობა მეცელზე ხოხვით ერთხელ კიდევ გვაჩვენეს. სხოდზე გამოცხადდა მთავარი ყვენი ფ. მახარაძე, მისი ალა შ. ელიავე და სხვა მრავალი წვრილფეხა «მინისტრები». ბევრი ილაპარაკეს «მიღწევებზე», იტრბახეს, იბაქი-ბუქეს და ბოლოს გამოაცხადეს—ვის რა აქვს სათქმელიო. მოყვანილი ნაცვლებიც შეუდგენ ხეყნას—ზოგი ხიდს ითხოვს. ზოგი გზის შეკეთებას, ზოგი არხის გაყვანას—ერთი სიტყვით «სხოდი» ხელათ გადაიქცა მთხოვნელთა და მოღირღიტეთა ყრილობათ. აი ერთი მაგალითი ამ ყბადასაღები «დეპუტატების» მორჩილობის. «მე ვთხოვ ჩვენ მთავრობას მიაცილოს ყურადღება კახეთს, სადაც ფილოქსერა დაუნდობლათ ანადგურებს ვენახებს, ვთხოვ მთავრობას გაგვიხსნას გრძელვადიანი სესხი, რომ ხალხს მიეცეს საშუალება გააშენოს თავისი მამულიო. შემდეგ ჩვენი თხოვნა მთავრობისადმი მიეცეს უსაქონლო გაჭირებულ ხალხს ერთი ტრაქტორი. ჩვენი თხოვნა კიდევ მთავრობამ ჩვენ სოფელში გახსნას ერთი პროფსკოლა (ხანგრძლივი ტაში». (კომ. № 74) სწორეთ ტაშის ღირსია ასეთი გამბედაობა: «უზენაესი ორგანოს» წვერი ბედავს თქმას, რომ მისი სამშობლო გაჭირებულია, სადაც თურმე არც ვენახი ვენახობს, არც მამული მამულობს, არც სკოლა—ერთი სიტყვით «სოციალისტურ სამოთხეში» ჯოჯოხეთი ტრაილებს. მარა ამას «უზენაესი ორგანო» თვითონ კი არ ასწორებს, თვითონ კი არ სცემს შესაფერ კანონებს და დეკრეტებს, როგორც ეს წყალწასაღებ დემოკრატიაშია, არამედ ის ეხვეწება, ემუდარება ამ ბოროტების ავტორს—მთავრობას. იმ მთავრობას, რომელიც გადასაყენებელი და პასუხისგებაში მისაცემია. აი ასეთი ბატონ-ყმური ურთიერთობა დამკვიდრებულა საბჭოთა და მთავრობას შორის.

რასაკვირვლია, ამ ყმების «სხოდზე» პოლიტიკა სასტიკათ აკრძალულია; სახელმწიფო წყობილება, მართველობის სისტემა, შინაგანი და საგარეო პოლიტიკა—ყველა ის, რითაც იტანჯება ქვეყანა, მსჯელობის და კრიტიკის საგანს არ შეადგენს. და ეს არა თუ ყმებისათვის, არამედ მათი ადგილობრივი ბატონებისათვისაც, მახარაძის და კომპანიისათვის. ესენი თავის მოხსენებაში ასეთ საგანს არ ეხებიან, ხიდი, ბოგა, ციება, სკოლა და სხვა ასეთი საერობო თუ სასოფლო საქიროებანი კიდევ კო, ფრთხილათ და კმაყოფილებით აღინიშნება. რაც ამის ზემოთაა—ეშმაკეულია; ერთი სიტყვით, ეკონომიანზე ილაპარაკე რამდენიც გინდა, იჯერე გული მისრის უქვეშევრდომილესათ მხილებით. მარა პოლიტიკური ეკონომია აკრძალული ხილია, მისი შეჩება საბჭოებისათვის ნებადართული არ არის. პოლიტიკა კეთდება მოსკოვში და მხამხარეული ჩეკის საშუალებით ეგზავნება მახარაძეს და მის ყურმოჭრილ შინაყმებს. კარგათაც ხდება, აბა მახარაძე-ელიავეას პოლიტიკა ვის გაუგონია, თავისი აზრი როდის ქონიათ, რომ

ახლა ის მათ მოსთხოვო. არა შეეჯდა მწყერი ხესა, არა იყო გვარი მისი. ფ. მანარაშვილი
სტირის თავის მოხსენებაში, რომ საქართველოში ფასიანი კულტურა არ ვითარდებოდა, ხოლო ამის მიზეზი კი ვერ დაუსახელებია, ვინაიდან ეს იქნებოდა პოლიტიკის გადაზინჯვა და ეს ბატონ ფილიპეს არ ძალუძს.

და ასე ეს უპოლიტიკო «უზენაესი-ორგანო» და ასეთივე უპოლიტიკო მისი ბატონ-პატრონი, მოსკოვის წვრილ და სხვილ მოხელეებთან გადაქცეულნი, განაგრძობენ საქვეყნო თვალთმაქცობას, პარლამენტარიზმის და დემოკრატიზმის პაროდის, თავის ბატონ-ყმური არჩევნებით და საწერიმალა დებატებით. საქართველოს «სხოლი» და მისი ნაცვლებ-მამასახლისები—ეს საბოლოო განაგრძნა საქართველოს პოლიტიკური სხეულის, მისი ათეული წლების ბრძოლის, იდეალების და აღფრთოვანების. მარა რენეგატობა რას ნიშნავს, თუ არა ყოველივე დაქმნის ქებათა-ქებას და მის სამსახურში შესვლას. ბ. პეტრე გელივიშვილიც განაგრძობს ნაკისრ მოვალეობას, ქართველი ხალხის დაბეჩავეების «დასაბუთებას» და ამით ყოყორობას—მეცხელ პოზიციას ვარ, სხვამ ყველამ უღალატეთ პარტიასო. მას შეუძლია ილაპარაკოს თავის წარსულზე, შეიძლება ის წინეთაც ძალმომრეობის და დარბევის მომხრე იყო, შეიძლება არც წინეთ მოსწონდა ხალხის სუვერენობა, დემოკრატიული წყობილება, ერის თვითგამორკვევა და შენატროდა მონარქისტების მესამე განყოფილებას და ბოლშევიკების ჩეკას. მარა აქ რა შუაშია გრ. ლორთქიფანიძე, ნ. ჟორდანიას და მთელი სოციალდემოკრატია, რომელსაც ეს უებარი მწერალი თავის დაცემას თავს ახვევს. ასეთი «ორიენტაცია» მან მიირთვას საკუთრათ რენეგატების ჩაზიარებით, ჩვენ-პარტიასან და ქართველ ხალხთან რა ხელი აქვთ. ლორთქიფანიძეც მაინც ახია, რა ამხანაგი და მეგობარი ნანა ჩეკის მწერალში, რომ მას წერილებს სწერს და თავის გულის ნადებს უშლის, რა არის საერთო მათ შორის ბ. პეტრე დიდი კაცია, მას უფლება აქვს სწეროს და ბეჭდოს, რაც ენაზე მოადგება. გრიგორი კი დენილი, უფლება აყრილი მებრძოლი და თავის დამდები. ერთი მდევნელთა სუფრაზეა გამოკიშული, მეორე დევნილთა რიცხვშია. საერთოა მხოლოდ უფესკრული, მათ შორის გათხრილი. ამიტომ ბ. პეტრე მართალს უთვლის მის კორესპონდენტს. შენი არც ამხანაგი ვარ, არც მეგობარი, არც ძმა, არ ვიცი რანაირთ დავიწყო ჩემი წერილიო. მტრის მტრათ ცნობა და მოყვანილ მოყვართ ყველანათვის სავალდებულოა, განსაკუთრებით მებრძოლისათვის. გელივიშვილ-ხელაძე-ქაჩუხაშვილისანა «მებრძოლი» და «იდეოლოგი» ბოლშევიკებისათვის დაგვილოცნია საშვილიშვილოთ.

ამათ გონიათ, რაკი ფულს გვაძლევენ, მოდი «მაღალ მატრიებზე» ვსწეროთო, სოციალიზმის მასწავლებლობაც ვიწყოთო და გამოსცეს შესაფერი-მანიფესტი. აქ ისინი აღიარებენ: «ჩინეთის რევოლიუციამ გააბათილა ის დებულება რომელსაც კომუნისტებს მისი მოსიხლე მტრები უყენებდნენ: ნამდვილი რევოლიუცია და სოციალიზმი მხოლოდ განათლებულ ევროპაშია შესაძლებელი და არა ჩამორჩენილ ქვეყანაშიო. ჩინეთის რევოლიუციამ ერთხელ და სამუდამოთ დაღწა ეს ვითომდა მარქსის ლაბორატორიაში გამოქედილი იარაღი. მან ყველას დაუმტკიცა ის უტყუარი ჭეშმარიტება, რომ რევოლიუციას ახდენს და სოციალიზმის ინტერესებს ემსახურება არა განათლებული, მდიდარი და მაძლარი ხალხი, რომელიც ურევოლიუციოთა და უსოციალიზმოთაც თავს კარგად გრძნობს. არამედ უბედური, პოლიტიკურათ დამოკლებული, ყოველ უფლებას მოკლებული მშვიერი ხალხი» (ახ. გზა № 10) ერთი სიტყვით ძირს ევროპა და მარქსის ლაბორატორია. გაუმარჯოს ჩინეთის სოციალიზმს და ახალგზელთა ლაბორატორიას! ჩინებული მოძღვრებაა «ზაკახათ» გამოგონილი მოსკოვის სადიდებლათ, მარა ამ «იდეოლოგი» დავიწყებით სულ უბრალო ამბავი—თუ ევროპა იძლევა განათლებას და სიმადრეს, აზია კი სიჩრჩხეტს და სიმშილს, რატომ ბოლშევიკები ასე გვეწიწებიან აზიისაკენ და გვაშორებენ ევროპას, რატომ ბ. გელივიშვილი ასე იქაქება რუსეთის ორიენტაციისათვის და წინლებს უშენს ევროპისან? ორიენტაცია შიმშილზე და ველურობაზე—ამ მოსკოვის ვეჭილების უკანასკნელი აღსარება. არა, ტყუილათ სკამენ ეს ვაქებატონები მოსკოვის პურს. შეძრომის სურვილი დიდი აქვთ, მარა სად როგორაა საჭირო, ამის უნარი ბუნებას მათთვის არ მოუტია.

ჩინური «სოციალიზმის» დანახვა ჩვენც ძალიან გვიინდოდა; ხუმრობა, მოსკოვი

და ხანკოვ—მსოფლიო რევოლუციის მეთაურები! რუსეთის ორიენტაცია რამდენიმეთ კიდევაც გახუნდებოდა: რუსულ სოციალიზმს კონკურენტი გამოუჩნდებოდა ჩინეთში და ვინ იცის, ეგება ნამდვილი «მარქსიზმი» სწორეთ იქიდან მოვლინებოდა «განათლებულ ევროპას» უკუის ხასწავლათ. ეს მართლაც დიდებული სანახაობა იქნებოდა, მარა ეს ლხინი მოსკოველთ ჩაამწწრა ჩინელებმა. მათ უარი თქვეს მოსკოვის შეკამადნე და ისევ ევროპიული არჩიეს. მათი ორიენტაცია განათლებულ და გამძლარ ხალხზე გავრცელდა, ხოლო «მშვიდ და გაუნათლებელ» რუსი კი უარი უთხრეს, კრემლის ელჩი კინწისკერით გამოაძევეს. ხოლო მის ამყოლდამყოლ ჩინელებს ბოლშევიკურათ გაუსწორდენ, არც სასამართლო, არც კანონის ცერემონია, პირდაპირ ჩეკისტურათ. ალბათ «ახალი გზის» ლაქიებს უკვე ნაბრძანები აქვთ ავიზონ და ათრიონ ჩინეთის «სოციალიზმი» და ის «მარქსის ლაბორატორიის» ნაჯღაბნათ გამოაცხადონ. ასე ვახლავს, როცა იუბილტერი ვინმეს გაუწყრება. პირველ ყოვლისა ვაჩვენებს წაართმევს. ქართველი რენევატები მუდამ ნაცარქექიაობდენ და ახლა ამ ხელობას ხომ ფართო გასავალი მიეცა. გველისათვის ფრთები ბუნებას არ მიუცია.

მ ც ი რ ე გ ა ნ მ ა რ ტ ე ბ ა .

ანტისაბჭოთა პარტიების მთლიანი ფრონტი საქართველოში გამოიწვია ქვეყნის განსაკუთრებულმა მდგომარეობამ. უცხო ძალის შემოჭრამ და ყოველივე კლასიური ანტაგონიზმის დასუსტებამ საერთო მტრის წინაშე, ჩვენში დღეს არის ორი მოპირდაპირე ბანაკი ანუ სოციალური ძალა, ერთი მხრით ოგას ქონებით და უფლებით აღჭურვილი კომუნისტური პარტია, მეორე მხრით ყველა დანარჩენი მცხოვრებნი უფლებდა აყრილნი დაქონებას მოკლებულნი. ასეთი სოციალური და პოლიტიკური მდგომარეობა ჩვენ ქვეყანას წინეთ არ განუცდია, არასოდეს კლასთა ბრძოლა და ქიშობა ასე დალყული არ ყოფილა და გაბატონებულ კლასების ალაგი პოლიტიკურ პარტიას არ დაუჭერია. ამ ორ სხვადასხვა მდგომარეობას შეეფერება ორი სხვა და სხვა ტაქტიკა, ორი სხვადასხვა ბრძოლის მეთოდი. წინეთ, კლასთა ბრძოლის ხანაში, მთლიანი ფრონტი—«საერთო ნიადაგი» არა თუ არ შეეფერებოდა სინამდვილეს, არამედ იმავე დროს წმინდა უტოპიურიც იყო და არაგის არც ერთი კლასის და პარტიის საარსებო ინტერესებს არ ხატავდა. ჩვენი პარტია ამ მოთხოვნილებას გადაჭრით უარს ყოფდა. დღეს შეიცვალა მდგომარეობა და ჩვენი პარტიაც შეცვლილ მდგომარეობის ხაზზე აწყობს თავის რაზმებს. ეს მეტად გასავები და უდაო უნდა იყოს ყველასათვის. მაგრამ ჩვენ მეზობელ პარტიის სოც. ფედერალისტების ორგანოს «სახალხო საქმე»-ს (რვეუდი მეორე) საჭიროთ დაუნახეს ამ ძველი ამბის დღეს მოგონება და ჩვენთვის საყვედურის შემოთვლა: ახლა კი დაქვეინადით, მარა წინეთ რატომ უარყოფდით ჩვენ მიერ ჯერ კიდევ 1901 წ. წამოყენებულ «საერთო ნიადაგსო». მიზეზი წვეით მოგახსენეთ; ტირილში ქორწილი და ქორწილში ტირილი—ჩვენი ტაქტიკა არ არის. ყველა ისტორიული მომენტი ერთი საზომით არ იზომება; ყველა დროს თავისი მოთხოვნილება აქვს და ვინც ამას ვერ არჩევს. ვინც ყოველ გარემოებაში ერთნაირად ირაზმება და ერთნაირი ლოზუნგით კმაყოფილდება, ის არც მებრძოლია, არც ტაქტიკოსი, არც სოც. ფედერალისტთა პარტია იქნება ყოველ პირობებში ერთი ფრონტის მომხრე; დღევანდელი ფრონტი აგებულია დღეს არსებულ საერთო პირობებზე და პარტიათა შეთანხმებაზე. არც ერთ პარტიას არ წარმოუდგენია პროექტი სამილემქიით შეთანხმების, ყოველივე ისტორიული პირობების გარეშე. იცვლება მდგომარეობა, რეალურ ძალთა განწყობილება, იცვლება ტაქტიკა, მუშაობის წესრიგი, უცვლელი რჩება მხოლოდ მიზანი, მსოფლმხედველობა, მოძღვრება. ამიტომ ლაპარაკი «მარქსიზმის ევოლიუციანე» გაუგებრობის ნაყოფია. პირიქით, სწორეთ მარქსიზმის ძირითადი დებულებაა—გაარჩიოს ხანა ხანისაგან, ერთი ძალთა ურთიერთობა მეორისაგან და თვითველ მათგანს ტაქტიკა შეუფარდოს. დიდმა ომმა გამიცვალა ის სოციალური არე, რომლის ფარგალში სოც.-დემოკრატის მსოფლიოში მუშაობა უხდებოდა და ამიტომ ის ყოველგან უფარდებს თავის ბრძოლას ახლათ შექმნილ გარემოებას. საჭიროა ამ ამბის კარგათ დამახსოვრება. ვულგარული პოლიტიკოსობა «ახალი გზის» ბუტერბრ—ღის მწერლების ხელობაა.

წ ე რ ი ლ ე ბ ი ო ნ გ ლ ი ს ი დ ა ნ .

III.

1) «ლეიბერ-პარტი». 2) დამოუკიდებელი მუშათა პარტიის კონფერენცია.

ინგლისის მუშათა პარტია (ლეიბურ პარტი) დაარსებულ იქნა 1900 წელს. ოცდა სამი წლის შემდეგ კი. 1923 წელს. ის სათავეში მოექცა დიდი ბრიტანეთის მთავრობას და 10 თვე განაგებდა უდიდეს იმპერიას. დღეს ამ პარტიას დიდი იმედი აქვს—მოწინააღმდეგენი კი შიშით არიან შეპყრობილი, რომ მუშათა კლასს ამ ახლო მომავალში წილათ ხვდება კვლავ მოექცეს სახელმწიფო გამგეობას სათავეში, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ესაა მუშათა მთავრობა უნდა იქნეს პარლამენტის უმრავლესობის და არა უმცირესობის მთავრობა, როგორც ეს 1924 წელში იყო.

როცა მუშათა პარტია არსდებოდა, მოწინააღმდეგე პარტიებს სასაცილოთაც არ ყოფნიდა, რომ მათგან დამოუკიდებელი ახალი პოლიტიკური პარტიის შექმნა შესაძლებელი იქნებოდა; «დაბეჯითებით» წინასწარმეტყველობდნენ, რომ ასეთი ცდა უშედეგოთ გათავდებოდა.

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარში ინგლისის ეკონომიური ჰეგემონია უდაო იყო. ინგლისი ერთნაირი მსოფლიო ქარხანა იყო, სადაც ყველაფერი მზადდებოდა და საიდგანაც შემდეგ ეს დამზადებული საქონელი გაჰქონდათ სხვა ქვეყნებში. მთელი მსოფლიო ბაზარი მის ხელში იყო. მუშათა კლასის მდგომარეობაც შედარებით კარგი იყო. ინგლისის ბურჟუაზია მუშების მიმართ დათმობაზე და კომპრომისზე ადვილათ მიდიოდა. ამას ის ხშირათ შეგნებულათ ჩადიოდა და მით მუშათა კლასის ბრძოლას ანელებდა და ადუნებდა.

ტრედუნიონების გამოჩენილი ლიდერები მხარს უჭერდნენ ლიბერალურ პარტიას, როგორც პარლამენტში ისე პარლამენტს გარეთ, და მასთან შეთანხმებულათ მუშაობენ. პარლამენტში ჯონ ბერნის ხელმძღვანელობით არსებობდა ლიბერალურ მუშათა ჯგუფი, რომელიც სავსებით ლიბერალური პარტიის გავლენის ქვეშ იმყოფებოდა. ასეთ პირობებში არა თუ მუშათა კლასის მოწინააღმდეგეთ, არამედ ზოგ მის მეგობრებსაც არ ქონდათ დიდი იმედი, რომ ახლათ დაარსებულ მუშათა პარტიას რამე მომავალი ექნებოდა. ცხოვრებამ კი სულ სხვანაირად გადასწყვიტა. მან ახალ პარტიას გასაოცარ სისწრაფით შემოუკრიბა ინგლისის პროლეტარიატის შეგნებული მასები და მოუპოვა გავლენა პარლამენტში: თუ 1900 წლის საპარლამენტო არჩევნებში ლეიბურ პარტიამ გაიყვანა მხოლოდ 2 დეპუტატი და მიიღო 62,698 ხმა. 1918 წელს გაიყვანა 57 დეპუტატი და მიიღო 2,244,945 ხმა, ხოლო 1922 წელს გახდა ოფიციალური ოპოზიცია, ე. ი. დაიჭირა პარლამენტში მეორე ადგილი, 1924 წელს—შეადგინა მთავრობა, უკანასკნელ არჩევნებში კი—ხუთნახევარი მილიონი ხმა მიიღო. მისი წევრთა რიცხვი დღეს სამ მილიონ ნახევარამდე აღის.

ლეიბურ პარტიაში შედიან ფედერატიული: ტრედუნიონები, დამოუკიდებელი მუშათა პარტია, სოციალ-დემოკრატიული ფედერაცია, ფაბიანების საზოგადოება, მუშათა პარტიის ადგილობრივი დიდი ორგანიზაციები და სხ. ყოველ წლიურათ იკრიბება კონფერენცია. სადაც მუშავდება ტაქტიკა. ამ კონფერენციის დადგენილებას ემორჩილებიან მისი ფედერატიული ნაწილები. კონფერენცია ირჩევს ნაციონალურ აღმასრულებელ კომიტეტს. ამავე დროს ფედერატიულ ერთეულებს აქვთ თავიანთი საკუთარი ორგანიზაციები მათი აღმასრულებელი კომიტეტებით: ავტონომიური არიან თავიანთ ორგანიზაციების სახლებებში და იდეურ ბრძოლას აწარმოებენ მუშათა პარტიის რიგებში ამა თუ იმ მიმართულების გასამარჯვებლათ. ლეიბურ პარტიაში არის აზრთა სხვადასხვაობა, სწარმოებს იდეური ბრძოლა, მაგრამ ამ ბრძოლას ყოველთვის ლოიალური და ამხანაგური ხასიათი აქვს. ყველა შემდგენელი ერთეულები მთავარ პარტიას სთვლიან დიდ ოჯახათ, სადაც მათი აზრით უნდა მოხდეს ესა თუ ის ცვლილება და გაუმჯობესობა ამ ოჯახისხვე საკეთილდღეოთ.

ლეიბურ პარტიის უმთავრეს ხერხემალს ტრედუნიონები შეადგენენ. ტრედუნიონთა რიცხვი პარტიაში 3.000.000-ს აღემატება. პარტიის პროგრამა სოციალისტურია და იგი როგორც ვიცით სოციალისტურ ინტერნაციონალში შედის. პარტიას წამს, რომ თანდათანობით, სოციალურ რეფორმების გზით შეიძლება თანამედროვე საზოგადოების

ტრანსფორმაცია და სოციალისტური წესწყობილების დამყარება. მისი აზრით ამისათვის არ არის საჭირო არავითარი სოციალური რევოლუცია; ახალი საზოგადოებრივი წყობილების დასამყარებლათ საკმარისია პარლამენტი და მასში მუშათა პარტიის წარმომადგენელთა უმრავლესობა. საარჩევნო ყუთის ძალას გადაშტურელი და გადაჭარბებული მნიშვნელობა ეძლევა. ლეიბურ პარტიის გამოჩენილი ხელმძღვანელი (მაკდონალდი, სნოუდენი, პენდროსონი, კლაინსი, თომასი და სხ.) არ სცნობენ, თეორიულათ მაინც, კლასთა ბრძოლას, ესენი უფრო კლასთა თანამშრომლობის მომხრენი არიან. საზოგადოთ, საბოლოო მიზანზე ნაკლებათ ლაპარაკობენ და თითქმის მთელი მათი ყურადღება უმთავრესათ ყოველდღიურ პრაქტიკულ კითხვებს ექცევა.

მუშათა პარტიის შემადგენელ ფედერატიულ ერთეულთა შორის ტრედუნიონების შემდეგ უთუოთ უმთავრესი ადგილი დამოუკიდებელ მუშათა პარტიას უკავია. სოციალდემოკრატიულ და ფაბიანების ორგანიზაციების ინგლისის მუშათა კლასის აზროვნებაზე ძლიერ ცოტა გავლენა აქვთ. დამოუკიდებელი მუშათა პარტიაკი, თუმცა შედარებით სუსტია რიცხობრივათ—მას დაახლოვებით 50.000 წევრი ყავს—ყველაზე უფრო გავლენიანი. აქტიური და მოწინავე ელემენტია ლეიბურ პარტიის რიგებში. ეხლანდელ პარლამენტში 154 მუშათა დეპუტატზე 100 კაცამდე დამოუკიდებელ პარტიას ეკუთვნის. მუშათა მთავრობის დიდი უმრავლესობაც (26 კაცი) დამოუკიდებელიდან შედგებოდა.

ტრედუნიონები უმთავრეს თავის ყურადღებას ბუნებრივათ ეკონომიურ საკითხებს აქცევენ. ლეიბურ პარტიის ადგილობრივი ორგანიზაციების დრო კი უფრო მიმდინარე პოლიტიკურ საკითხებს, თუ არჩევნების მოწყობა-მომზადებას ხმარდება. სოციალისტური იდეების პროპაგანდას მუშათა მოძრაობის სხვადასხვა დარგებში, თუ საზოგადოების სხვადასხვა წრეებში უმთავრესათ დამოუკიდებელი მუშათა პარტია აწარმოებს.

მაგრამ დამოუკიდებელი მუშათა პარტია ეხლა აღარ კმაყოფილდება მხოლოდ სოციალისტური პრინციპების პროპაგანდით. ის სოციალიზმის კითხვას პრაქტიკულათ სვამს. მისი აზრით ობიექტიური პირობები დღეს ინგლისში უკვე მომწიფებულია. დამოუკიდებელ მუშათა პარტიას არ სწამს, რომ სოციალიზმის განხორციელება შესაძლებელი იყოს ტერორის, სამოქალაქო ომის, ან უმცირესობის დიქტატურის-საშუალებით. ამ მხრივ ის გადაჭრით ეწინააღმდეგება კომუნისტებს. ის არ იზიარებს არც ლეიბურ პარტიის დღევანდელ ხელმძღვანელთა აზრს, რომ სოციალიზმის განხორციელება უთუოთ «თანდათანობით» უნდა მოხდეს. მას არ სწამს არც სოციალიზმის «შეიარაღებული აჯანყებით დამყარება და არც «თანდათანობის» აუცილებლობის» თეორია.

დამოუკიდებელი მუშათა პარტია თავის პოლიტიკას ამყარებს იმ რწმენაზე, რომ დაამიანის ნებისყოფას, თუ მას ეძლევა ერთნაირი მიმართულება, და დაამიანის გონებას, თუ ის სათანადოთ აღზდილია, შედარებით მოკლე ხნის განმავლობაში შეუძლია მოახთინოს საზოგადოებრივი ცხოვრების რადიკალური ცვლილება, თუ, რასაკვირველია, ობიექტიური პირობები ასეთი ცვლილებისათვის მზათ არის. პარტია ცდილობს სამისოთ შესაფერი ნებისყოფა შექნას მუშათა კლასში და მისი გონებაც სათანადოთ აღზარდოს. თუ შესაძლებელი აღმოჩნდა შედარებით მოკლე ხანში ინგლისის მოგდინა თავისი ნაციონალური ცხოვრების რეორგანიზაცია გერმანიის საწინააღმდეგო ომის დროს, აგრეთვე შესაძლებელია მოვასდინოთ დღესჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების რადიკალური რეორგანიზაცია არსებული ეკონომიური უთანასწორობის მოსასპობათო. და ამ რევოლუციურ შედეგებს უფრო ადვილათ მივაღწევთ არა სამოქალაქო ომის, არამედ უსისხლო რევოლუციის გზით. ის ფიქრობს, რომ ბრძოლა უნდა სწარმოებდეს კონსტიტუციონალურ ნიადაგზე და სოციალიზმისაკენ უნდა მივდიოდეთ დემოკრატიზმის გზით.

17 აპრილს ქ. ლესტერში გაიხსნა დამოუკიდებელ მუშათა პარტიის მე-35 წლიური კონფერენცია. კონფერენციის თავმჯდომარემ, მაქსტონმა, წარმოსთქვა მისასალმებელი სიტყვა, რომელშიაც მან დაასურათა დამოუკიდებელი პარტიის დღევანდელი საქმიანობა და გაათვალისწინა მომავალი მუშაობის შინაარსი და მიმართულება, კონფერენციამ მსჯელობა იქონია და დადგენილებანი გამოიტანა შემდეგ საკითხების შესახებ: უმუშევრობა და მის წინააღმდეგ ბრძოლა, ფინანსები, ომის ვალის საკითხი,

სწავლა-განათლება, მალარობის და მიწის საკითხი, მთავრობის კანონ-პროექტების დღენითა წინააღმდეგ და სხ. განსაკუთრებით სამდღეო ხასიათი აქვს ამ კანონ-პროექტს. მისი წინაარსის მიხედვით უკანონო ცხადდება არამც თუ ყოველივე საყოველთაო გაფიცვა, არამედ ისეთი გაფიცვაც კი, რომელსაც მხოლოდ თანავარსებობის ხასიათი ექნება. აკრძალულია შტრეიკბრეხებების წინააღმდეგ რაიმე ზომები იქნას მიღებული კავშირების მიერ. კავშირებს არ აქვთ ნება მეთვალყურე იყალიბონ გაფიცვის დროს და მით შტრეიკბრეხებობა შეამკრონ. პოლიტიკური დანიშნულების ფონდისათვის (არჩევნები და სხ.) წილის გაღება შეუძლებელია, თუ მუშამ სპეციალურათ წერილობით არ ამცნო საამისო სურვილი მთავარ ორგანიზაციას. სახელმწიფო მასმასახურეთა კავშირს არ აქვს ნება შეუერთდეს სხვა ტრედუნიონთა საერთო კავშირს და სხ. დამოუკიდებელ პარტიის კონფერენცია მოუწოდებს მუშათა მოძრაობის სამივე დარგს, პოლიტიკურს, ტრედუნიონულს და კოოპერატიულს გაერთიანებული ფონდით შესაფერი პასუხი გასცენ მთავრობის თავდასხმას.

როგორც ინგლისის, ისე მთელი ევროპის პრესის ყურადღება მიიქცია ამ კონფერენციის საქციელმა მაკდონალდის მიმართ. 1895 წლიდან მაკდონალდი ეკუთვნის დამოუკიდებელ მუშათა პარტიას და ითვლებოდა მის საუკეთესო ხელმძღვანელათ. ამ უკანასკნელ წლების განმავლობაში, განსაკუთრებით 1924 წლიდან, როცა მაკდონალდი მთავრობის თავმჯდომარე იყო, უთანხმოებამ იჩინა თავი მასსა და დამოუკიდებელ მუშათა პარტიის ხელმძღვანელ ორგანოებს შორის. მაკდონალდის პოლიტიკა პარტიას მეტად ზომიერათ ეჩვენებოდა და მისგან მეტ რადიკალობას ითხოვდა.

20 წლის განმავლობაში დამოუკიდებელი პარტიის კონფერენცია დიდ მუშათა პარტიის ყოველ წლიურ კონფერენციაზე წარსავზავნად დელეგატთა შორის ყოველთვის მაკდონალდსაც ირჩევდა და მას ლეიბურ პარტიის ხაზინადარის პოსტზე (უმაღლესი თანამდებობაა პარტიაში) კანდიდატათ ასახელებდა. ეს პოსტი დღემდე უჭირავს მაკდონალდს. რადგან ამ ბოლო ხანებში მაკდონალდი ხშირად გამოდიოდა დამოუკიდებელი პარტიის პოლიტიკის წინააღმდეგ ლეიბურ პარტიის კონფერენციებზე. პრესაში, თუ კრებებზე, მან უხერხულათ დღინახა თავისათვის, რომ ის კვლავ დამოუკიდებელი პარტიის ოფიციალური დელეგატი იყოფილიყო. მაკდონალდმა მისწერა წერილი დამოუკიდებელ პარტიის აღმასრულებელ კომიტეტს ამის შესახებ. პარტიის კონფერენციის უმრავლესობამაც მაკდონალდი დელეგატთა აღარ დაასახელა და მუშათა პარტიის ხაზინადარის პოსტზე მისი კანდიდატურა არ წამოაყენა. ამან გამოიწვია პროტესტი თვით დამოუკიდებელ პარტიის რიგებში და დიდი მითქმა-მოთქმა როგორც ინგლისის, ისე ევროპის პრესაში. ევროპის ზოგი სახელი იმასაც კი სწორდა, თითქოს მაკდონალდის ლიდერობას ლეიბურ პარტიაში საფრთხე მოელოდეს. ნამდვილათ კი არაფერი ამის მზგავსი: მაკდონალდი რჩება ინგლისის მუშათა მოძრაობის პოლიტიკური ხელმძღვანელი. როგორც თვით მუშათა პარტიაში, აგრეთვე მის საპარლამენტო ფრაქციაში, განურჩევლათ მისი მარჯვენა და მარცხენა ფრთისა, ყველა მაკდონალდს სთვლის ლიდერათ და ის იქ საერთო ნდობით არის აღჭურვილი. ინგლისის მუშათა მოძრაობაში არის აზრთა სხვადასხვაობა, მაგრამ დღეს ინგლისში არ მოიპოვება მეორე პირივნება, რომელიც მასაში იმდენით პოპულარული იყოს და რომელსაც იმდენი გავლენა ჰქონდეს. როგორც მაკდონალდს. თვით დამოუკიდებელ მუშათა პარტიისათვის 30 წლის განმავლობაში მაკდონალდს იმდენი სამსახური გაუწევია და აქაც კიდევ იმდენი გავლენა აქვს, რომ კონფერენცია იძულებული გახდა თავის თავმჯდომარის პირით ოფიციალური განცხადება გაეკეთებია ამ იმციდენტის გამო. თავმჯდომარემ აღნიშნა, რომ დამოუკიდებელი პარტიის დელეგაცია უნდა წარმოადგენდეს პარტიის აზრს და ყველა მისი წევრები მთლიანათ უნდა იცავდნენ პარტიულ გადაწყვეტილებებს მუშათა პარტიის კონფერენციაზე. მაკდონალდის კანდიდატურას კი ლეიბურ პარტიის ხაზინადრობაზე, როგორც ჩვეულებრივათ, ბევრი სხვა ორგანიზაციები წამოაყენებენ და ჩვენ დელეგაციას სრული თავისუფლება ეძლევა ამ კანდიდატურას მხარი დაუჭიროსო. ჩვენ წინანდებურათ ვრჩებით მაკდონალდის პირადი მეგობრები. ვცნობთ მის ლიდერობას მუშათა პარტიაში, რომელიც აერთიანებს მუშათა მოძრაობის სხვა და სხვა მიმართულებას და მით ვიცით ამ მოძრაობის მთლიანობისა.

მოწინააღმდეგე პრესა როგორც ინგლისში, ისე ევროპაში დამოუკიდებლების პარტიას კომუნისტობას წამბებს. ეს, რასაკვირველია, ყალბია. მართალია, დამოუკიდებლების პარტიას აქვს დიდი ნაკლი: მან დღემდე ნათლათ ვერ შეიგნო, თუ რას წარმოა-

დგენენ ნამდვილათ რუსის ბოლშევიკები და მათი აქაური ავენტები. ის კიდევ ფიქრობს, თითქოს შეიძლებოდეს ამათი მორჯულება, მათთან საერთო ფრონტის გამართვა; მაგრამ გარეშე ამისა, კომუნისტებს და დამოუკიდებლებს შორის საერთო არაფერია. ამას მოწმობს ის სასტიკი ბრძოლა, რომელიც მათ შორის სწარმოებს დღეს. კომუნისტები მათ ჩვეულებრივი ლანძღვა გინებით ინსენიებენ. მაგრამ ამან აქაურ კომუნისტებს არ შეუშალა ხელი ლესტერის კონფერენციისათვის გაეგზავნათ გრძელი წერილი საერთო ფრონტის შესახებ და ეთხოვნათ ნებართვა, რომ ორ მათ დელეგატს ეს წერილი «დაესაბუთებიათ» კონფერენციაზე. კონფერენციამ არა თუ დელეგატები არ მიიღო და არ მოისმინა, თვით წერილიც სრულიათ უშედეგოთ დასტოვა, მის შესახებ ერთი სიტყვაც არ თქმულა.

ლონდონი. აპრილი, 1927 წ.

3.

წ ე რ ი ლ ი ჩ ე ხ ე - ს ლ ო ვ ა კ ი ი დ ა ნ .

II)

ძირითად საკითხს ეროვნებათა ურთიერთობისა ჩეხ-სლოვაკიაში შეადგენს საკითხი სლოვაკების დამოკიდებულებისა სახელმწიფოს მიმართ: ჩაუდგებიან ისინი სახელმწიფოს ოპოზიციაში, თუ მას მოექცევიან, როგორც თავის საკუთარ სახელმწიფოს. აქ არის საკითხი არა თანამშრომლობის, არამედ ჩეხების და სლოვაკების ორგანიული ერთობის. და ეს საკითხი არც ისე მარტივია, როგორც ეს ზოგიერთ ჩეხ პოლიტიკურ მოღვაწეს ეჩვენება. არაა საკმარისი გამოაცხადო «ჩეხ-სლოვაკური» ეროვნება, რომ ის სოციალურ ფაქტად იქცეს. ჩვენ კარგად გვახსოვს, როგორ «რუსი»-ს სახელწოდების ქვეშ სციდილობდენ ერთმანეთში აერიათ სამი განსხვავებული ეროვნება: ველიკორუსები, ბელორუსები და უკრაინელები, რომ ამით მოეჩვენებიათ თითქოს რუსეთი ეროვნული სახელმწიფო ყოფილიყო.

მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში სლოვაკები ეწოდენ საკუთარს, ჩეხებისაგან განსხვავებულ ისტორიულ ცხოვრებას. იმ დროს, როცა ჩეხების გერმანიზაციას ახდენდენ, ხდებოდა სლოვაკების მადიარიზაცია. თუ ჩეხებისაგან ქმნიდენ «სლავიანურ გერმანიზაციას», სლოვაკებს «უნგრულ ხოლოპებათ» აქცევდენ. გლეხები თითქმის ბატონყმურ დამოკიდებულებაში ჩავარდნობდათ მადიართა მაგნატებს (მეზატონებს). ხოლო ინტელიგენცია განიცდიდა უნგრულ კულტურის ისეთ მძლავრ გავლენას, რომ მისი დიდი ნაწილი სულ დაიდუბა სამშობლო ერისათვის. თვით უდიდესი პოეტი უნგრეთისა—შანდორ პეტეფი მოდგმით წმინდა სლოვაკი (პეტროვიჩ) იყო. სლოვაკური ენა არსებითად განსხვავდება ჩეხურისაგან და შეთვისებული აქვს მრავალი უნგრული სიტყვები და სიტყვის დალაგება. მათ აქვთ საკუთარი ზნე-ჩვეულება, ადათები, დროშა, თავიანთი ეროვნული ტანთსაცმელი, ლიტერატურა (რომელიც ენლა მძლავრათ ვითარდება) და მუსიკა. მათ შორის მრავალათაა წერა-კითხვის უცოდინარი. ისინი უაღრესად მორწმუნენი არიან და შეურჩენიათ კათოლიკურ პატრების ერთგულება. უცხოეთში, დიდი ომის ხანაში, მასარიკს სლოვაკთა ინტელიგენციის მარცხენა ფრთა მიჰყვებოდა და აღტაცებითაც უჭერდა მხარს დამოუკიდებელ ჩეხ-სლოვაკიის დაარსებას. მაგრამ დამფუძნებელ კრების და შემდეგ საპარლამენტო არჩევნებში სლოვაკთაგან გავიდა მრავალი კლერიკალი; რომელთაც წამოაყენეს სლოვაკიის ავტონომიის მოთხოვნა. სანამ ჩეხ-სლოვაკურ სახელმწიფოს ეწინააღმდეგებოდენ გერმანელები ბოიკოტის სახით, სლოვაკელი კლერიკალები შედიოდენ ჩეხურ პარტიების გაერთიანებულ ფრონტში. მონაწილეობას იღებდენ ჩეხურ კოალიციურ მთავრობაში. მაგრამ მას შემდეგ, რაც მოხდა დროებითი გაწყვეტა რომთან (როცა ჩეხ-სლოვაკიის პრეზიდენტმა და პრემიერ მინისტრმა მონაწილეობა მიიღეს იან გუსის ხსოვნის საზეიმო აღნიშვნაში, იმ გუსის, რომელიც კოკონზე დასწევს კონსტანცის კათოლიკურ ყრილობის დადგენილებით,—პაპის წარმომადგენელმა. ნიშნათ პროტესტისა, დასტოვა პრალა) სლოვაკელი კლერიკალები უხერხულ მდგომარეობაში ჩავარდენ: ეროვნულათ, როგორც სლოვაკები, ისინი გაერთიანებული იყვენ ჩეხებთან, ხოლო, როგორც კათო-

ლიკებს, მათ უნდა გაეწყვიტათ კავშირი ჩეხებთან. ამის შემთხვევა მისცა მათ ჩეხურ ეროვნულ კოალიციის დარღვევამ და ჩეხურ-გერმანულ ბურჟუაზიულ ბლოკის შექმნამ: ისინი გამოვიდნენ მთავრობიდან და მხოლოდ 1927 წლის იანვარში შევიდნენ შევლგას კაბინეტში განსაზღვრულ პირობებით.

როგორია ეს პირობები, ჯერ საჯაროთ არვინ იცის, მაგრამ შეგვიძლია ვიფიქროთ, რომ მათი მოთხოვნები სლოვაკიის ავტონომიის შესახებ დამაყოფილებელი იქნება. ჩეხებმა დიდი შეცდომა ჩაიდინეს, რომ რევოლუციის შემდეგ სლოვაკიაში გაგზავნეს ჩეხურ ჩინოვიციების მთელი კადრი, რომლებიც ენერგიულად შეუდგნენ სლოვაკიის «გაერთიანებას» ჩეხიასთან. განზრახული იყო, რომ ეს გაერთიანება მოხდებოდა სახელმწიფოს ორთავე ნაწილებში მომქმედ კანონების თანახმად, ვინაიდან, ახალ კანონების შემუშავებამდე, ჩეხიაში ძალაში იყო ძველი ავსტრიის, ხოლო სლოვაკიაში—ველი უნგრეთის კანონები. სინამდვილეში კი «უნიფიკაცია» იქცა ერთგვარ ასიმლიაციად, ე. ი. ჩეხიზაციად. ურთიერთობა გამწვავდა, რომელიც ენა უნდა იქნას მიჩნეული სახელმწიფო ენათა, რაკი ჩეხოსლოვაკური ენა არ არსებობს? ჩეხები მოითხოვდნენ ჩეხური ენის შემოღებას. სხვა დავიდარბას ზედ დაერთო კომუნისტების სეპარატისტული პოლიტიკა სლოვაკიაში. მოსკოვის პარტია ამ ქვეყანათვე სამოთხეს აღუთქვამდა სლოვაკებს, თუ კი ისინი ჩეხიას ჩამოშორდებოდნენ და საბჭოთა წყობილებას შემოიღებდნენ. კომუნისტების პროპაგანდას, რომელსაც არავითარი ნდობა არ აქვს ე. წ. «ისტორიულ მიწა-წყალზე», ყურს უგდებენ ჩამორჩენილ სლოვაკიაში (ისე როგორც კარპატების რუსიანები). გუშინ უნგრეთის პატონობის მორჩილად ამტანმა ხალხმა ვერ გაართვა თავი პოლიტიკურ ორამტრიას, ვერ გაუსინჯა კბილები პარტიულ დაპირებებს, ის დაინბა ამ ახალ რთულ პირობებში. წინათ მას ხმის მიცემა უხდებოდა მებატონეთა კარნახით, ვხლა კი მან თავისუფლად, მოუსყიდავად და ბრძანების გარეშე უნდა გამოსახოს თავისი ნება-სურვილი და მისწრაფება. მას ესმის კომუნისტების ქადაგი: «გაძარცვე ნაძარცვიო!» და ისიც უნარ იტყოდა ხელში ვგლო მის ირგვლივ მდებარე მიწები. რომლებიც ეკუთვნოდნენ უნგრელ მსხვილ მემამულეთს. ამ მიწებს ჩეხოსლოვაკიის მთავრობა სისტემატიურად ანაწილებს, სასტიკად იცავს კულტურულ მამულებს, არ რიცხავს გლეხებისათვის გასანაწილებელ მიწის ფონდში მსხვილ სამეურნეო ერთეულებს, რომელთაც დაქუცმაცება ყოველივე ღირებულებას დაუკარგავდა. მაგრამ, მეორე მხრით, სლოვაკელი გლეხი ბუნდოვანად გრძნობს, რომ კომუნისტები მას ზომაზე მეტს პირდებიან და გაბრიყვებთ უპირებენ. ის მოსურნეა დამოკიდრობის დაუყოვნებლივ კომუნისტური სამოთხის იმ ქვეყანათ, მაგრამ ამავე დროს ზრუნავს აგრეთვე იმ ქვეყანათაც შიანოვოს თავის სულისთვის მცირეოდენი ადგილი. ამ რთულ ამოცანას სლოვაკი თავისებურად სწყვეტს: მან უნდა მოახდინოს არჩევანი კომუნისტსა და კლერიკალს შორის. წინასწარი ოჯახური შეთანხმებით, რომელსაც არც კი მალავენ, ქმარი აძლევს ხმას კომუნისტს, ცოლი—კლერიკალს ან და პირიქით.

ჩეხოსლოვაკიის ავტონომია (რაცა უდრის ე. წ. «ფართო საოლქო თვითმართელობას») უეჭველად ბოლოს მოუღებს ყოველივე უთანხმოებას ჩეხებსა და სლოვაკებს შორის. ის ხელს შეუწყობს ხალხის თვითმომქმედების განვითარებას და შეძლებს მისცემს მას თვით მოაწყოს თავისი ცხოვრება, დააღწიოს თავი როგორც მარცხენა, აგრეთვე მარჯვენა ილრუხიებს. სლოვაკიის გამოყოფას არავინ არ მოითხოვს გარდა კომუნისტებისა, ვინაიდან არავითარი საფუძველი არ არსებობს ასეთ გამოყოფისათვის, აგარული სლოვაკი დაინტერესებულია დაკავშირებული იყოს ინდუსტრიულ ჩეხიასთან. რესპუბლიკის დემოკრატიული რეჟიმი შეიძლება სანიმუშოდ ჩაითვალოს მთელს ევროპაში; იმის მზავსი, რაც ავსტრო-უნგრეთში ხდებოდა არჩევნების დროს, აქ წარმოუდგენელია. დაბოლოს, სლოვაკებს ახლოვებს ჩეხებთან უნგრეთის საშიშროება: «აღორძინებულ მადიართა» საომარი ყიყინა ისევე აკრთობს სლოვაკებს, როგორც ჩეხებს. რა თქმა უნდა, «ჩეხოსლოვაკური» ეროვნება ჯერ არ არსებობს, მაგრამ ის შეიძლება შეიქმნას ჩეხების და სლოვაკების საერთო სახელმწიფოებრივ ცხოვრების პროცესში.

დანარჩენ ეროვნებათ ჩვენ შევეხებით შემდეგ წერილში.

მიკვხაური.

კათალიკოს ამბროსის გასამართლება.

რედაქციისაგან. აქ მოყვანილი წერილი, რომელიც აგვიწერს კათალიკოს ამბროსის გასამართლებას, საქართველოდან ერთი ჩვენი ამხანაგის მიერ არის მოწერილი 1924 წლის 12 მარტის თარიღით. იმ ხანებში ჩვენ უცხოეთში ჩვენი პერიოდული გამოცემა არ გვექონდა და აწერილიც დაუბეჭდავი დარჩა. ვათავსებთ მას ენლა, კათალიკოს ამბროსის გარდაცვალების გამო.

10 მარტს 1924 წელს გაიხსნა «უზენაესი სასამართლოს» სესია. როგორც იცით ამბროსის ბრალი ედებოდა იმაში, რომ მან შეადგინა და გაუგზავნა გენვის კონფერენციას შემორღველი რუსის ჯარის მიერ საქართველოს დაპყრობის შესახებ; აგრეთვე— მას და სხვა ბრალდებულთ—სიონის ტარის და სხვა განქულების გადამალვასა და დაფარვას.

ამ პროცესით საქართველოს დღევანდელ მმართველთ უნდოდათ უკანასკნელი დადნის გვირგვინი ჩაეწნათ იმ თავიანთ «დიდ მოღვაწეობაში», რომელიც რუსოფილ-ცენტრალისტებმა დაიწყეს ამ ერთი წლის წინათ და რომელიც გამოიხატა ქართველი ხალხის სინდისის შელახვაში, ქართული ეკლესია-მონასტრების დანგრევაში და ახორციელებაში, სამღვდლოების დევნაში, ბევრი მათგანის ქურდულათ მოკვლაში და სხვა. ამბობენ ორჯონიკიძე წინააღმდეგი იყო ამ პროცესის გამოწყობისა, მაგრამ ცეკაში მოპირდაპირე აზრმა გაიმარჯვა. ორჯონიკიძე მართალი გამოდგა, რადგან ამ პროცესით კომუნისტებმა მიიღწიეს სრულიად წინააღმდეგს იმისა, რაც მათ მიხნათ ქონდათ დასახული. პროცესმა აშკარა ჰყო ყველასთვის და უპირველესათ კომუნისტებისათვის, რომ მთელი ქართველი ხალხი შეურყეველათ ადგია საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის გზას. ამ «გასამართლებამ» მთელი საზოგადოება ააფორიაქა. რამდენი დღე გადიოდა, იმდენი ატმოსფერა იკუმშებოდა. ბრალდებულები, დამცველები, მოწმეები ხალხის საერთო თანაგრძობით იყვნენ გარემოცული. ხოლო მთავარ ბრალდებულს, კათალიკოს ამბროსის წამებულის გვირგვინი დაადგეს ოკუპანტებმა...

სასამართლოს თავმჯდომარეთ, თითქმის განგებ, გიორგი ჩხეიძე წამოასკუპეს, რათა უფრო აშკარა გამხდარიყო ბრალდებულთა ინტელექტუალური და ზნეობრივი სიმაღლე ბრალმდებელთა სიბნელის და ზნეობრივი სიმახინჯის გვერდით. გიორგი ჩხეიძე ცნობილია, როგორც ქურდი და გათახსირებული ადამიანი. ის ერთ დროს მოიჯარადრეთაც იყო და მუშებს ტყავს აძობდა. ენლაც კარგათ ითბობს ხელს, როგორც სხვა დიდი კომუნისტები. უეციცი, ხეპრე—მეორე მხრივ ჩვენი სამღვდლოების ყველაზე მეტათ განათლებული და ზნეობრივათ საუკეთესო ნაწილი თითქმის ყველა—ცარიანის დროს საქართველოს ეკლესიის თავისუფლებისათვის მებრძოლნი.

საქმის გარჩევა დიაკონებში იქნებოდა—გამოაცხადეს. სინამდვილეში კი—ჩვეულებრივი ჩეკისტური ძალმომრეობა; პროცესს აუარებელი ხალხი მოაწყდა; დარბაზში კი სცდილობდენ არავინ შეეშვათ, გარდა თივისიანებისა. მიუხედავათ ამისა ხალხის ნაწილი მაინც ახერხებდა შესვლას ნაძალადევის თეატრის ეზოში და ახლო-მანლო ქუჩებში მოზღვაებული ხალხი ღამის 12 საათამდე არ იშლებოდა. წესრიგის და აუდიტორიის გაწმენდის საქმე ებარა ორბელი რაიკომის თავმჯდომარე, ვინმე გოლდაუშს. ეს გაეი ოფლში იწურებოდა, რომ დავალება კარგათ შეეჩულებოდა დარბაზს კომსოშოლებით და ხულიანებით ავსებდა. ქართველ საზოგადოებას კი ახლო არ აკარებდა. ამ ნიადაგზე ერთ საღამოს შეტაკებამდისაც კი მივიდა საქმე. კურსანტებმა რამდენიმეჯერ თოფები გაისროლეს და აღელვებული ხალხი ვაჰანტეს. არ ყოფილა ისეთი დღე, რომ აუდიტორიაში რამდენიმე კაცი არ დაეჭიროთ. იქერდენ ყველას, ვისაც კარანდაშს და ქალაღს დაუნახავდენ. დაიჭირეს ერთი გიმნაზიის მოწაფე, რომელსაც ამბროლდენ სტენოგრაფის წერას თითქმის სოც.-დემ. ცეკას დავალებით. ერთ დღეს მოწყალება მიიღეს და დემო-სახელმწიფების მუშები თავისუფლათ შემოუშვეს (ეს მას შემდეგ; როცა იმათ კოლექტიური პროტესტი განაცხადეს, რომ არ უშვებდენ).

მოაწყვეს რუსული შაბლონით «დელეგაციები», რომლებიც ითხოვდენ ბრალდებულების და დამცველების დახვრეტას. ასეთი «დელეგაციები» და «პროცესიები». შემდგარი რუსების, სომხების, ქურთ-დგორნიკების და ქუჩის ბიჭებისაგან, რამოდენიმეჯერ მოათრიეს «სასამართლოში», პლაკატებით და სხვა.

შიგ სასამართლოს დარბაზში ხომ ნამდვილი ვაკხანალია იყო, გოლდბაუმმა მოახდინა კომპოზიციის შექმნა. კომპოზიციის უმრავლესობა ხომ უცხოელებია, ხულიგანები, ბიჭ-ბუჭები: მთელი ქანდარა ამით ეკავათ. ყოველ გამოსვლას ბრალდებულთა თუ დამცველთა სტვენით, კიჟინით, ლანძღვა-გინებით ხვდებოდნენ. განუწყვეტელი გაისმოდა ყვირილი: «ზირს ნინძე, ზირს ამეროცი, ზირს ბარათოვი». სახელდავლათ ასწავლეს ამ უცხოელებს ორი-სამი ქართული სალანძღავი სიტყვა და აყვირებდნენ უდიერათ, ქუჩურათ. დამცველებს ყოველგვარ დაცინვით და შეურაცყოფით უმასპინძლებოდნენ, აბამდნენ პალტოზე კარიკატურებს, ან ადიოდნენ სასამართლოს მაგიდასთან და კარიკატურებს ცხვირში სწრიდნენ ვეჭილებს და ბრალდებულებს. საქირო იყო იობისებური მოთმინება, რომ კაცს ეს დამცირება და ძალმომრეობა აეტანა. ვეჭილებს და ბრალდებულებს შესანიშნავათ ეჭირათ თავი. მათ სიმშვიდეს მოთმინებთან გამოჰყავდა ლულიგანთა ბრბო. ამ უკანასკნელთა 90 პროც. ხომ უცხოელები იყვნენ. ქართული არ იცოდნენ. ამისთვის ლუკაში გოლდბაუმმა დასვა ქართულის მცოდნე კომუნისტი, რომელიც იქიდან ქანდარას ცხვირსახოცით ნიშანს აძლევდა, როდის ეყვირათ და როდის არა. ყველაფერი ეს, ყოველი სიტყვა, მოქმედება ელვის სისწრაფით ედებოდა მთელ ქალაქს და ხალხს ალულებდა. მიუხედავად ათასგვარი ზომებისა, უკანასკნელი სამი სხდომის გარდა (როცა გოლდბაუმს მხოლოდ სიებით შეყავდა კომუნისტები). დარბაზში საკმაო ხალხი ახერხებდა შეძრომას. ამისთვის გაღიზიანებული საზოგადოება ყოველივე ზრიკებს და ეშმაკობას მიმართავდა.

პირველ დღეს, როცა ამბროსი შემოიყვანეს, მთელი დარბაზი ფეხზე წამოდგა. მოსამართლეების შემოსვლაზე კი არ ამდგარან. მეორეჯერაც ასეთი სურათი განმეორდა. ამის შემდეგ ჩხეიძემ «უხრიკა» და ყოველთვის სასამართლოს წევრები შემოდიოდნენ ამბროსისთან ერთად, რათა გაენელებიათ ეს აშკარა დემონსტრაცია.

ბრალდებულებმა არა ჩვეულებრივი სიმხნეუ და გაბედულება გამოიჩინეს, მთელი პროცესის განმავლობაში შეურყეველი ფრონტი იდგნენ ერთიანი ინტერესების ნიღაბზე. ამბროსის ჰკითხეს, იყავი თუ არა როდისმე მიცემული პასუხის გებაშიო.— ცარიზმის დროს მდევნიდნენ და დამსაჯეს სწორეთ იმისთვის, რისთვისაც ოქვენ მასამართლებთო, უპასუხა კათალიკოსმა.

დამცველებმა მოითხოვეს საექსპორტო კომისიები გამოსარკვევად შემორანდუში აღნიშნულ ცნობებისა საქართველოდან ქონების გაზიდვის, საქართველოს მიწაწყლის უცხოელებისათვის გადაცემის და სხვა ფაქტების შესახებ. რასაკვირველია ეს შუამდგომლობა სასამართლომ უარყო. მიუხედავად ამისა პროცესმა რამდენიმეთ მაინც ახადა ფარდა იმ საშინელებას, რაც საქართველოს დაატყდა და სწორედ ამიტომ იყო, რომ ჩეკა და გოლდბაუმი ასე ცხრილადნენ დამსწრეებს. ქონების გაზიდვა დამტკიცდა: როსტოვში რომ ტვილიის ტრამეის საუკეთესო ვაგონები წაიღეს და სხვა. მიწა-წყლის გაცემა ხომ იოლი დასამტკიცებელი იყო. უცხოელების გაბატონება, ენის შერყვნა, ქართველების დამცირება და სხ. და სხ. ყველახათვის ნათელი შეიქნა. ბრალდებულთა უმეტესობა ჩეკაში აწამეს სასურველი ჩვენების მისაღებათ. საბჭოს ერთი წევრი პროკურორი ოკუჯავას შეკითხვაზე—რატომ ეხლა სხვას ლაპარაკობ და ჩეკაში კი სხვა გითქვამსო, უპასუხებს: იქ სხვა პირობებში ვიყავიო. ოკუჯავა დაკინებთ მოითხოვს—რა პირობები იყოვო. ბრალდებულს სთხოვს გაანათავისუფლონ ამ კითხვაზე პასუხის მიცემიდან, რადგან ეს პასუხი მთავრობას უხერხულ მდგომარეობაში ჩააყენებო. შემდეგ მაინც ამბობს ზოგ რამეს, თუმცა ძლიერ ცოტას. დაკითხვის წინ გამოძიებულმა მიკმა (საგამომძიებლო მასალა რუსულ ენაზე შედგენილი) ჩვენის სარდაფიდან შეიყვანა ის პატარა, სრულიად ბნელ კარცერში, სადაც, მიუხედავად დაპირებისა მალე შემოვალ და გაგიყვან ჩვენებისათვისო, ბრალდებულს 24 საათი უნდა გაეტარებია ფეხზე ნახევრად მოზრილს (სივიწროვის გამო). იატაკზე საშინელი სიბინძურე იყო. მეორე დღეს მიკი მოვიდა და დაემუქრა—უარესი მოგელის, თუ ისეთი ჩვენება არ მოგვეცი, რაც ჩვენ გვესაძირებო.

სასამართლოში ყველას ღირსეულათ ეჭირა თავი. ყველამ ერთნაირათ და გაბედულათ აღნიშნეს, რომ ამბროსის მიერ გაგზავნილი შემორანდუმი მიზანშეწონილი იყო, რომ მისი გაგზავნის უფლება მას ქონდა, რომ შემორანდუმი გამოხატავდა ხალხის სულსკვეთებას და ამიტომაც იყო, რომ მას ხალხი აღფრთოვანებით შეხვდა. მოწმეებსაც გაბედულათ ეჭირათ თავი, მაგალითად პროკურორი ერქომაიშვილი (კოპპერატივის ყოფილი მონაგარიშე) ეკითხება მოწმე თალაკვაძეს: «ქონდა თუ არა

უფლება ამბროსის გაგზავნა შემორანდუმის საკათალიკოსო საბჭოს დაუქითხვანთ? თალაკვაძე—ის, როგორც პატრიარქი, აღუურვილი იყო ყოველნაირი უფლებებით და ამიტომ ქონდა ამის უფლებაო. ერქომ: «როდის გაიგეთ შემორანდუმის შინაარსი?» —თალაკვაძე: «როდესაც განთქმებში გამოქვეყნდა.» ერქომ: «რა გავლენა მოახდინა თქვენზე შემორანდუმმა?»—თალაკვაძე: «შემორანდუმმა შემაშინა იმდენათ, რამდენათაც ის კიდევ უფრო გააძლიერებდა ეკლესიის წინააღმდეგ დევნას.» ერქომ: «როგორი გავლენა იქონია ხალხზე შემორანდუმმა?»—თალაკვაძე: «შემორანდუმს ადფრთოვანებით შეხვდა ქართველი ხალხი და მასთან ერთად ქართველი სამღვდელთა.»—ერქომ: «თუ კი ხალხის სულისკვეთების გამომხატველი იყო შემორანდუმი, რატომ არ მოიწვია ამბროსიმ ხალხი და საბჭო და მათთან ერთად არ შეადგინა ის?» თალაკვაძე: «ხალხის თავის მოყრა არ შეიძლებოდა, არც საბჭოსი; დაიჭურდენ, დაშლიდენ და შემორანდუმსაც ვეღარ გაგზავნიდაო».

თანდათან, რაც დრო გადიოდა პროცესზე როლები იცვლებოდა. ბრალდებულები და ვეკილები თავდაცვიდან შეტევაზე გადადიოდნენ. სასამართლო და ბრალმდებლები თავს იცავდნენ. ეს სრულიად აშკარა ჰყო «პროკურორის» სიტყვამ. საცოდავი ერქომაიშვილი არაფერს არ გავდა. ცდილობდა თავი დაეცვა, მაგრამ ვერ ახერხებდა. ნინიძემ დიდი და სერიოზული სიტყვა წარმოსთქვა. მან ხაზი გაუსვა მისი მდგომარეობის სიძნელეს, როცა მას, სოციალისტს, უხდებდა დაცვა სამღვდელთების და ამავე დროს თავის თავისაც ქანდარის ბრბოსიგან. მას აუარებელი ფაქტები მოყავს შემორანდუმში მოყვანილი დებულებების დასამტკიცებლათ. ნინიძის სიტყვა ხანგრძლივმა ტაშმა დაფარა, რასაც ასამდე კაცის დაჭერა მოყვა. შემდეგ სხვა ვეკილებმა ილაპარაკეს.

ამბროსიმ თავი დამნაშავეთ არ იცნო. რეზოლიუციაში კი ნათქვამია, ამბროსიმ და სხვებმა თავის დანაშაულობა აღიარესო. ეს ტყუილია თავიდან ბოლომდე...

რაც შეეხება განძეულობის გადამაღვას. ამის შესახებ ბრალდებულებმა, მოწმეებმა და ვეკილებმა მრავალი ფაქტი მოიყვანეს, რომ ძველათ საქართველოში, როცა მტერი შემოესეოდა—სამღვდელთა ქონებას საიმედო ალაგას მაღავდა, რათა ის ერისთვის შეენახა. ეხლაც ამ მიზნით მოვიქცეთ ასეო.»

X.

ავსტრიის ხელ-დემოკრატიის გამარჯვება.

24 აპრილს ავსტრიაში მოხდა არჩევნები რესპუბლიკის პარლამენტის, რაიხსრატის (სახელმწიფო საბჭო) გასახლებლათ. ამავე დღეს განახლდა ქალაქ ვენის მუნიციპალური საბჭოს შემადგენლობა. მკითხველს ახსოვს, რომ ქალაქი ვენა შეადგენს ცალკე ადმინისტრაციულ ერთეულს რესპუბლიკაში და მისი მუნიციპალიტეტი არის აღუურვილი ავრეთვე ადგილობრივ პარლამენტის ფუნქციებით. ისიც იცის მკითხველმა, რომ რაიხსრატში ბურჟუაზიულ პარტიებს ეკუთვნოდა უმნიშვნელო უმრავლესობა, მაშინ როდესაც ვენის მუნიციპალიტეტს და ავტონომიურ ერთეულს სოც. დემ. უმრავლესობა მართავდა.

წლევანდელი არჩევნები სწარმოებდა ბრძოლის ერთ ხაზზე. ბურჟუაზიული პარტიები, ავსტრიის «ქრისტიან-სოციალისტების» მეთაურობით (უძლიერესი პარტია რეიხსრატში), გაერთიანდნენ სოციალდემოკრატიის შესაშურავეთ. მათი მთავარი მიზანი იყო ვენის თვითმართველობა გამოეღობათ სოც. დემოკრატიის ხელთაგან. «ძირს მარქსიზმი!»-ის ლოზუნგით გამოვიდა საარჩევნო ბრძოლაში ზეიპელის კოალიცია. ევროპის ბურჟუაზიული პრესა, განსაკუთრებით მემარჯვე, ფაშისტური ელფერის, წინასწარ ამკობდა გამარჯვების შარავანდდით ანტისოციალისტურ ბლოკს. მას ვერ წარმოედგინა, რომ სოციალდემოკრატია გაუძლებდა ამ გაერთიანებულ თავდასხმას რეაქციისას, რომლის გამარჯვება მით უფრო მნიშვნელოვანი იქნებოდა, რომ ავსტრია ერთად ერთი დემოკრატიული კუნძულია სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპის ფაშისტურ სამფლობელოში.

მკითხველმა იცის არჩევნების შედეგები: სოციალდემოკრატებმა ბრწყინვალეთ მოიგერია რეაქციის გაერთიანებული შეტევა: მან არამც თუ შეინარჩუნა თავისი პოზიციები, არამედ მოიგო რამოდენიმე მანდატი რაიხსრატში და მიიღო მთელს რესპუბლიკაში 200.000 ხმით მეტი, ვინემ 1923 წლის არჩევნებში (1923 წელს—1.300 ათასი, 1927 წელს—1.500 ათასი). ბურჟუაზიულმა ბლოკმა კი დაკარგა 1923 წელთან შედარებით

44 ათასი ხმა. რა თქმა უნდა, ვენაც, რომლის მოსახლეობა რესპუბლიკის მცხოვრებელთა მესამედს უდრის, დარჩა სოციალდემოკრატიის მართველობაში. რაიხსრატი კი რჩება ბურჟუაზიულ პარტიებს შესუსტებული უმრავლესობა.

ვინც ცოტათი მაინც გაცნობილია ავსტრიის ს. დ. პარტიას, მისთვის არჩევნების შედეგები მოულოდნელი არ არის. ორგანიზაციის მხრით ავსტრიელებს მხოლოდ ბელგიელი სოციალისტები თუ შეედრებიან. ავსტრიის პარტია არის ნამდვილი მასიური. პროლეტარული პარტია, საუცხოვლო დარაზმული; მას უდიდესი გავლენა აქვს არა მარტო ქალაქის მუშებში, არამედ მოხელეთა და თვით ჯარისკაცთა შორისაც. ვენა პარტიის ციტადელია და აქ ყოველ 5 მოქალაქეზე 1 პარტიის წევრი მოდის. პარტიას აქვს შესაფერი ორგანიზაციული აპარატი, ჰყავს სანიმუშოთ გაწვრთნილი, თავდადებული პარტიული მოხელეები. დაბოლოს, მან აიცილია შინაური უთანხმოება. თავის დროზე მოიგერია მოსკოვის შეტევა და შეინარჩუნა სრული მთლიანობა.

მეგრამ მარტო ორგანიზაციული ძალით არ აიხსნება მისი დღევანდელი გამარჯვება. მართალია, ავსტრიის ს. დ. მეთაურნი ინტერნაციონალში აწარმოებენ ორქოფულ პოლიტიკას მოსკოვისადმი. შეიძლება ითქვას, რომ ინტერნაციონალში ისინი ბოლშევიზანურ ტენდენციას ხელმძღვანელობენ. მაგრამ შეცდომა იქნებოდა ამის დამიხედვით დაგვეფასებია პარტიის მოქმედება, მისი პოლიტიკა თვით ავსტრიაში. შინაურობაში ის ვადაპტირით ებრძვის მოსკოვის აგენტებს და არ უშვებს მათთან არავითარ კომპრომისს. როცა რევოლუციის ხანაში კომუნისტებმა, მოსკოვის გეგმით და ფულით, მოინდომეს ავსტრიის ძალით გასაბჭოება, სოციალდემოკრატიამ შეურყეველად წინააღმდეგობა გაუწია მათ იარაღით ხელში. დღესაც, არჩევნების წინ, პარტიამ გადაკრით უკუაგლო შეთანხმება კომუნისტებთან, რომელთაც, დემაგოგიური მიზნით, შესთავაზეს სოც. დემოკრატიას თავიანთი საარჩევნო ხმები.

ავსტრიელები ბურჟუაზიულ პარტიებთან დამოკიდებულების საკითხშიაც არ იჩენენ დოქტრინიზირებას და სექტანტობას. რესპუბლიკის პირველ ხანაში ავსტრიის სოც. დემოკრატია შედიოდა კოალიციურ მთავრობაში იმავე ბურჟუაზიულ პარტიებთან ერთად, რომელთა წინააღმდეგ დღეს ის სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლას აწარმოებს. გამოიკვალა პირობები და პარტიამაც დროზე და ადვილათ შესცვალა ტაქტიკა: უკანასკნელ წლებში ის შეუორიგებელ ოპოზიციას აწარმოებს. მაგრამ იქ, საცა მას უმრავლესობა ჰყავს, როგორც ვენის თვითმართველობაში, ის ეწვეა უდიდეს და უნაყოფიერეს დადებით მუშაობას. მისი ხელმძღვანელობით მოწყობილი ვენის მუნიციპალიტეტი სანიმუშო შეიქნა ყველა დიდი ქალაქებისათვის. მისი სამრეწველო დაწესებულებები მომგებიანათ და წარმატებით მუშაობენ და თან და თან ფართოვდებიან. ქალაქის წარმოების მუშები და მოსამსახურეები გაცილებით უკეთეს პირობებში იმყოფებიან, ვინემ კერძო წარმოებაში და სამსახურში ჩამბულნი. სოც. დემ. მუნიციპალიტეტმა შესამჩნევად შეამსუბუქა საბინაო კრიზისი, ააშენა უკანასკნელ წლების განმავლობაში 35.000-დე საუცხოვლო ბინა მუშებისათვის, სანიმუშოთ მოაწყო ჰიგიენის, ბავშვთა დახმარების, სოციალურ უზრუნველყოფის დარგები.

განა საკვირველია, რომ მან შეინარჩუნა ძველი ამრჩევლების ნდობა და ახალიც მრავლათ მოიპოვა! ანდა ვასაკვირალია განა, რომ ასეთი პარტიის გვერდით მოსკოვის ავსტრიელი შინა ყმა, კომპარტია, ქვეყნის სასაცილოთ მხოლოდ 13.000 ხმას კრებს (3 მილიონ ნახევარ ამრჩევლზე!) და ვერც ერთი დეპუტატი ვერ გაჰყავს, ე. ი. სრულ არარაობას წარმოადგენს!

ვ ლ ი ო ნ ი ს კ ო ნ გ რ ე ს ი .

საფრანგეთის სოციალისტურმა პარტიამ, თავის მორიგი კონგრესი (24) გამართა წელს ქ. ლიონში.

უმთავრესი საკითხი კონგრესის, რომელიც არსებითათა რომ ვთქვით ერთი ერთი საკითხი იყო—ესაა დამოკიდებულება სხვადასხვა პარტიებთან.

ამ საკითხის გარშემო იყო დიდი წინასწარი მუშაობა, ახრთა ბრძოლა, მიმდინარეობათა შეჯახება. არსებითად გამოამკარავდა ოთხი სხვადასხვა აზრი; რომელთა მიხედვით ოთხი რეზოლიუციის პროექტი იყო დასმული ამრჩევლების წინაშე. ერთი რეზოლიუცია მოითხოვდა ბურჟუაზიულ დემოკრატიასთან რეფორმების გატარების მიზნით თანამშრომლობას, რეაქციის განმარტოებას, კომუნისტების წინააღმდეგ შეურიგე-

ბელ ბრძოლას. ეს იყო მიმართულება ჯორჯისტების, რენოდელის მეთაურობით. მეორე რევოლიუცია, ხელმოწერილი პარტიის მდივნის პოლ-ფორის, სევერაკის და სხ. მიერ, აღიარებდა რადიკალურად დრო და დრო შეთანხმების შესაძლებლობას, ხოლო კომუნისტებისგან იმიჯნებოდა, მათი ანტიდემოკრატიული. გამოიშველ პოლიტიკის და ტერორისტული მეთოდებით მართვის მომხრეობის გამო. რევოლიუცია მესამე-ბრაკ-ზირომსკის უკვე იხრებოდა კომუნისტებისკენ და თუმცა მათთან საერთო ფრონტის უარყოფდა, მარა კერძო შემთხვევებში შეთანხმება დასაშვებათ მიიჩნდა ისე, როგორც რადიკალურად. დაბოლოს მორენის ჯგუფი კომუნისტებთან საერთო ფრონტის შექმნას მოითხოვდა.

ეს უკანასკნელი, წმინდა ბოლშევიზანური ჯგუფი მეტათ უმნიშვნელოა, თვით მორენი უდისციპლინობის და პარტიის ხელმძღვანელ ორგანოებისადმი არაპატივცემადი, ნამდვილ ბოლშევიკურ მოპყრობის გამო ყრბობაში დისციპლინარული წესით დასაჯა, ორი წლით ადმინისტრაციულ თანამდებობის დაკავება და პარტიის წარმომადგენლათ ყოფნა აუკრძალა.

უმთავრესათ ბრძოლა წარმოებდა პირველ სამ მიმდინარეობას შორის. დაბოლოს ხმის დიდი უმრავლესობით მიღებულ იქნა (2,352 ხმით), რევოლიუცია პოლ-ფორის, რომელსაც შეუერთდა რენოდელიც. ზირომსკი-ბრაკეს რევოლიუციამ მიიღო 700 ხმა. მორენს სულ 185 ხმა ამოუვიდა.

თუ წინააღმდეგ კონგრესების რევოლიუციებს და დადგენილებებს მივიღებთ მხედველობაში პარტია, ეჭვი არ უნდა, გადაიხარა მარცხნივ. მართლაც წინა კონგრესებზე 1925 და 26-ში დაეა იყო რადიკალების სამინისტროში მონაწილეობაზე, საერთო სამოქმედო პროგრამის შემუშავებაზე და სხვ. და პარტია თუ მთავრობაში არ შევიდა, მუდმივად დახმარება და მხარის დაჭერა მაინც მიიღო ერიოს სამინისტროსადმი. ეს იყო ასე ვთქვათ დემოკრატიულ ბურჟუაზიასთან კარტელის ხანა.

მარა მას შემდეგ ბევრი რამ გამოიკვლია ძალთ განწყობილებაში და პარტიათა ურთიერთობაში. დემოკრატიული კარტელი დაირღვა და პუნაკარეს ხელმძღვანელობით აღსდგა ბურჟუაზიული კოალიცია, საცა რადიკალების მეთაური ერიო მემარჯვენე მარენს უმშვენებს მხარს. ფრანკის გაჯანსაღების საბაბით ეს «ნაციონალური ერთობის» მთავრობა აწარმოებს ანტიდემოკრატიულ ფინანსიურსა და სოციალურ პოლიტიკას. სოციალისტური პარტია შეუერთებულ ოპოზიციას ეწევა და რადიკალებთან ცოტათ თუ ბევრათ ხანგძლივი პოლიტიკური თანამშრომლობა დღის წესრიგიდან მოხსნა პოლიტიკური ცხოვრების მსვლელობამ. დღეს არც რენოდელის ფრთა სავსს საკითხს ხანგძლივ პოლიტიკურ თანამშრომლობისას ბურჟუაზიულ დემოკრატიასთან. ამ გარემოებამ დაუახლოვა ეს ფრთა ცენტრს და შეძლება მისცა მას მიმხრობოდა პოლ ფორის რევოლიუციას.

მარა მარცხნივ დასრამ და ყველა ბურჟუაზიულ პარტიებისადმი არსებითად დაპირდაპირებამ მაინც ვერ ააღებინა სოციალისტებს ბოლშევიკებთან რაიმე თანამშრომლობის სახი. მიღებული რევოლიუცია მართალია აღიარებს, რომ კომუნისტებს დოქტრინის მიხედვით, იგივე მიზანი აქვთ დასახული, რაც სოციალისტებს, ესე იგი ბურჟუაზიული საზოგადოების გადაქმნა, მარა მათი მეთოდი—უმცირესობის დიქტატურის და ძალმომრეობის, ტერორისტული პრაქტიკა მოსკოვის საბჭოების და უარყოფა დემოკრატიის—სრულიად შეუძლებელს ხდის მათთან რაიმე თანამშრომლობას. მით უმეტეს, რომ თვით კომუნისტები საერთო ფრონტის მოსარჩლეობით მოწადინებულ არიან არა მუშათა კლასის გათვლებას, არამედ სოციალისტების დანგრევას. და ასე არსებითი რეაქციის საქმეს აკეთებენ.

ეს რევოლიუცია გავიდა დიდი უმრავლესობით. მშვენიერმა სიტყვებმა ლეონ ბლუმის და პოლ ფორის, რომელიც ძლიერათ ილაშქრებდა კომუნისტების წინააღმდეგ, გაუადვილა რენოდელს ცენტრის რევოლიუციას შეერთებოდა და ამ რიგათ მონდა რამოდენიმე მემარცხენე ფრთის იზოლიაცია.

მიღებულ რევოლიუციით პარტიამ ადადგინა სრული დამოუკიდებლობა თავის მოქმედების, მარა, ვერ შექმნა პროგრამა დადებითი შემოქმედების. იგი ამჟამათ უნდა ითქვას ერთგვარათ გადამავალ ხანაში იმყოფება. არც ისე მცირეა, რომ მხოლოდ კრიტიკით დამკაყოფილდეს, არც ისე ძლიერია, რომ დამოუკიდებლივ მთელ ქვეყნის სათავეში ჩადგომა შესძლოს. მომავალი, ეჭვი არ უნდა, ამ ნაკლს გამოასწორებს, და თუ პარტიის ზრდა და კომუნისტების დაშლა ისეთივე ტემპით გაგრძელდა, როგორც აქამ-

დე, ექვი არ უნდა, მალე პარტია შესძლებს არა გაყვეს, არამედ თვით გაიყოლოს. წარუდგინა ღმერთის მსგავსი მსველლობაში... აქეთქენ მიდის დღეს ისტორიის ბორბალი.

ყრილობამ გააჩნია აგრეთვე საკითხი პარლამენტისგან მიღებულ კანონპროექტის—ომის დროს ერის ორგანიზაციის შესახებ, რომლის მომხსენებელი იყო სოც. პოლ ბონკური და რომელიც შესწორებებით ერთხმად მიიღო სოც. ფრაქციამ პარლამენტში. ყრილობაზე ამ კანონპროექტის აღმოუჩნდა მემარცხენეთა შორის მოწინააღმდეგენი და ყრილობამ დაავალა პარტიის ადმინისტრაციულ კომისიას, ე. ი. ცეკას—მოიწვიოს ნაციონალური საბჭო ამ კანონპროექტის განსახილველად და მისდამი პარტიის დამოკიდებულების საბოლოოდ გადასაჭრელად.

შემდეგ ყრილობამ აირჩია ცენტრალური დაწესებულებები, მიიღო ერთხმად რიგი რეზოლუციების პროპაგანდის და სხვ. შესახებ და დაიშალა.

ს ა გ რ თ ა მ ე ლ რ ი ხ ე მ ე შ ა თ ა მ ე მ რ ა ე მ ი დ ა ნ .

კომუნისტების განდევნა ტრედუნიონებიდან.

ტრედუნიონებსა და კომუნისტებ შორის «მეგობრული» ვანწყობილება დღეულობს ახალ ფორმებში. 19 მარტს ტრედუნიონების გენერალურმა საბჭომ მიიღო დადგენილება, რომლითაც კომუნისტებს ეკრძალებათ საბჭოში ყოველგვარი მუშაობა. ყველა ის მუშათა ორგანიზაციები, რომელთაც კი რაიმე დამოკიდებულება აქვთ კომუნისტებთან, დაუყონებლივ გამოირიცხულ იქნებიან ცენტრალური ორგანიზაციებიდან. აი რითი გათავდა კუკის ტრაზახი ინგლისის გასაბჭოების შესახებ და ბუხარინის «სტავკა» ინგლისის გაფიცვაზე.

ინგლისურ-რუსული კომიტეტი.

იმ ვერაჯი კამპანიის შემდეგ, რომელიც რუსული პროფკავშირების ხელმძღვანელებმა ინგლისში უკახასკნელი ვაფიცვის დროს აწარმოეს და რომელმაც საერთო აღშფოთება გამოიწვია ინგლისის მუშებში; აღარ იყო მოსალოდნელი ინგლისურ-რუსული კომიტეტის მუშაობის განახლება; მაგრამ კომუნისტები რისი კომუნისტები იქნებოდნენ, რომ მათ ან პრინციპი ჰქონდეთ ან პრესტიჟის და ღირსების გრძობა. დარწმუნდნენ თუ არა ვაფიცვის დამარცხებაში და თავიანთი ფართო გეგმების ჩაშლაში, იმ წამსვე კები უკუღმა შეატრიალეს და სულ სხვა პანაზე დაიწყეს ჭიკჭიკი.

მათ დაისახეს მიზნად შეენარჩუნებიათ როგორც, თუ გინდ ფიქტიურად—სხენებელი კომიტეტი. არ დანიშნეს ამისათვის არავითარი მსხვერპლი. ბევრი ემუდარნენ ინგლისელებს კომიტეტის მოწვევას. აღუთქვეს წინდაწინ ყოველგვარი და ყოველმხრივი დაქმნაყოფილება.

ინგლისელებმა ისარგებლეს შემთხვევით და მოითხოვეს მათგან ბოდიშის მოხდა, ინგლისის მუშათა მოძრაობის ხელმძღვანელების წინააღმდეგ ჩატარებული კამპანიის დაგმობა და გარანტიები, რომ არაფერს ამის მზგავს აღარ ექნება ადგილი მომავალში.

მოსკოვმა კარგად იცის, თუ რა დიდი პოლიტიკური მარცხი იქნებოდა მისთვის ესლა ამ კომიტეტის ჩაშლა და ამიტომ მან წინდაწინ მიიღო ყველა წამოყენებული პირობები.

კომიტეტის სხდომამ, რომელიც შესდგა ბერლინში აპრილის პირველ რიცხვებში, განიხილა შემდეგი დღის წესრიგი: 1) საკითხი საერთაშორისო მუშათა ერთიანობის შესახებ, 2) კომიტეტის მეთოდები და მისი კონსტრუქცია და 3) ძველი მუშაობის განხილვა და მომავლისათვის გეგმის შემუშავება.

მეორე საკითხში ტომსკომ და მისმა ამაღამ ურცხვად მოიხადეს ბოდიში, საკუთარი «მოუფიქრებელი» და შეუფერებელი ნაბიჯების გამო, დასდევს «სიტყვა», რომ აღარ გაიმეორებენ არაფერს ამის მზგავსს მომავალში. ხოლო პირველი და უმთავრესი საკითხი, რომლისთვისაც იხარჯება ამდენი ფული და ენერჯია და რისთვისაც მოგონილია თვით ეს კომიტეტობაც (ამსტერდამთან გაერთიანების საკითხი), მოიხსნა დღის წესრიგიდან ამსტერდამის პასუხის გამო.

ტომსკის აუწყეს მაგრად ყურები, განსაკუთრებით მისი სახიზლარი წერილისათვის და გაისტუმრეს შინ.

მოსალოდნელი იყო, რომ რუსულ პროფკავშირების უსტაბაშები აღიმაღლებდნენ

თავიანთ «რევოლიუციურ» ხმას ტრადიუნიონების მიერ კომუნისტებისა და მათრ განიხაცების თავის რიგებიდან განდევნის წინააღმდეგ. მაგრამ თქვენც არ მომიკვდეთ: კრინტიც კი არ დაუძრავთ!

ისევ გაერთიანების საკითხი სავრანგეთში.

შრომის გენერალური კონფედერაციის ტრადიციულმა მოწოდებამ მუშებისადმი—დაუბრუნდით თქვენ სინდიკატებსო—მისცა საბაბი უნიტარულ (კომუნისტურს) ფედერაციას ხელახლა მიემართა ზემოხსენებული ორგანიზაციისათვის. ამ მიმართვაში უნიტარული ფედერაცია ატყობინებს შრომის გენერალურ კონფედერაციას, რომ ის მზათ არის დაუბრუნდეს სინდიკალიზმს არა ინდივიდუალურათ, თვითეული წევრის სათანადო პროფ. კავშირში შესვლით, არამედ როგორც ერთი მთლიანი ორგანიზაცია და იმ პირობით, თუ ამ ახლათ დაბრუნებულ ორგანიზაციას ექნება სრული გარანტია მსჯელობის თავისუფლებისა. ეს უკანასკნელი მოთხოვნილება, რასაკვირველია, დემოკრატიული ფანდია და მეტი არაფერი, რადგან საყოველთაოთ ცნობილია, რომ საფრანგეთის სინდიკალიზმში არსებობს სრული თავისუფლება სიტყვის და რწმენის.

ეს წინადადება გენერ. კონფედერაციამ გადასცა განსახილველად საგანგებო კომისიას: კომისიის მოხსენების შემდეგ სექეტემ (შრომის გენ. კონფედერაციამ) გამოაქვეყნა შემდეგი პასუხი: გენერალური კონფედერაცია მიმართავს უნიტარულ ფედერაციაში შემავალ მუშებს, რათა ისინი დაუბრუნდენ თავიანთ სინდიკატებს და მით აღადგინონ მათ მიერ დარღვეული სინდიკალური ერთიანობა. ხოლო რაც შეეხება უნიტარული ფედერაციის მიერ წამოყენებულ პირობებს, მათი მიღება დაუშვებელია. რადგან სინდიკალური ერთიანობის აღდგენა შეუძლებელია მოხდეს ისეთი პირობებით, რაც არ არის გათვალისწინებული და დაკანონებული შრომის გენ. კონფედერაციის სტატუტში და ეწინააღმდეგება მისი კონგრესების დადგენილებებს.

სინდიკალური გაერთიანებანი არასოდეს არ უხშობდნენ თავიანთ წევრებს აზრის და მსჯელობის თავისუფლებას, მაგრამ სექეტეს ყოველთვის მიუღებლათ მიაჩნდა სინდიკალურ საქმეებში პოლიტიკურ პარტიათა ჩარევა.

კომუნისტებს. რა თქმა უნდა, ჭკუაში არ დაუჯდათ ეს პასუხი; ისინი დგანან არჩევანის წინაშე: ან უნდა სავსებით ჩამოშორდენ მუშათა მოძრაობას და გაირიყონ, ან და უპირობოთ დაუბრუნდენ თავიანთ სინდიკატებს, რომლებიც მათ მიატოვეს ამ რამოდენიმე წლის წინათ სოციალური რევოლიუციის მოლოდინში. ვისაც მართლა ერთიანობა აინტერესებს, მისთვის არჩევანი მოხდენილია, მაგრამ უნიტარულ კავშირების ხელმძღვანელი კომუნისტები ხომ წინააღმდეგ მიზანს მისდევენ.

მელითონეები «პროფკავშირების» წინააღმდეგ.

ბერლინში შესდგა მუშა მელითონეთა საერთაშორისო კონფერენცია, რომელზედაც უნდა გარჩეულიყო საკითხი საბჭოთა მელითონეების საერთაშორისო ფედერაციაში ჩარიცხვის შესახებ.

კონფერენცია შეეკითხა საბჭოთა დელეგატებს, არინ თუ არა ისინი მზათ დაუყოვნებლივ დაშალონ თავიანთი კომუნისტური იაჩიკები, რაზედაც დელეგაციამ უარი თუასუხა. ამის შემდეგ კონფერენციამ მოხსნა დღის წესრიგიდან მათი მიღების საკითხი.

მალაროს მუშათა ინტერნაცი. კუკის წინააღმდეგ.

კუკის მიერ მოსკოვში ჩატარებულმა კომპანიამ და მის დებორგანიზატორულმა მუშაობამ აამხედრა მის წინააღმდეგ ევროპის მალაროს მუშები. ეს საერთო აღმდგომება გამოსთქვა და დაასაბუთა გერმანელ მემალაროების წარმომადგენელმა, გუზემონმა, რომელმაც მთელი ინტერნაციონალის სახელით და ევროპის ყველა ქვეყნების (გარდა ინგლისისა) დელეგატების დავალებით აღნიშნულ მუშათა ინტერნაციონალის აღმასკომის სხდომასზე (რომელიც შესდგა ბერლინში მარტის შუა რიცხვებში) გააკეთა კუკის მოქმედების დამგმობი განცხადება. საქმე ეხება კუკის მიერ მოსკოვში წარმოთქმულ სიტყვებს, რომლებიც სავსეა ლანძღვა-გინებით დასავლათის მუშათა მოძრაობის მიმართ. «საერთაშორისო კომიტეტს», რასაკვირველია, ფიქრათაც არა აქვს ჩაერიოს შემავალ მუშათა ფედერაციების კერძო საქმეებში და უკარანახოს მათ, თუ ვინ გამოგზავნონ აღმასრულებელ კომიტეტში თავის წარმომადგენლათ; მაგრამ ის დაქინებით სთხოვს ინგლისელ მემალაროებს, რათა მათ დაუყოვნებლივ მიიღონ საქიროზომები, რომ ბოლო მოელს იმ გვარ შეურაცხყოფელ თავდასხმებს, რომელსაც ქონ-

დათ ადგილი ახლო წარსულში. ამასთან ერთად კომიტეტი სთხოვს ინგლისის მეშვეობით დაეხმარებოდნენ ირანის მთავრობას, რათა მან დაჩქარებით აცნობოს ინტერნაციონალს—იზიარებს თუ არა ის კუკის დემოკრატიულ თავდასხმებს, მემლაროეთა ინტერნაციონალის წინამდებელ მიმართულს».

ინგლისის მემლაროეთა თხოვნით შემდეგი ინტერნაციონალური კონგრესის მოწვევა გადაიდგა 1928 წლისათვის. ინგლისელებმა თავისი თხოვნა დაასაბუთეს საკავშირო კანის ცუდი მდგომარეობით, რაც გამოწვეულია ცნობილ გაფიცვით.

მ. აბე—ი.

ჩეხოსლოვაკიის ხვ. პარტია და საქართველო.

16 აპრილს პრაღაში გაიხსნა ჩეხოსლოვაკიის სოც. პარტიის წლიური ყრილობა, რომელმაც სხვა საკითხებთან შორის განიხილა საკითხი «სოციალისტურ ინტერნაციონალის ამოცანები და მისი მომავალი მოქმედების» შესახებ. მომხსენებელმა, პარტიის ერთ-ერთ ცნობილმა ლიდერმა აბ. სოუკუპმა, აღნიშნა ჩვენი ქვეყნის და პარტიის შეურიგებელი ბრძოლა თავისუფლებისათვის: «გასაგებიაო, სთქვა მან, რატომ საქართველოს ოკუპაციის მოხსნა და დამოუკიდებელ რესპუბლიკის აღდგენა არის დღეს საკითხი მთელი ინტერნაციონალის»-ო.

ერთხმად მიღებულ რეზოლუციამ საქართველოს შესახებ ნათქვამია შემდეგი: «მთელ სოც. ინტერნაციონალთან ერთად ჩეხოსლოვაკიის სოც. პარტია მოითხოვს მოხსნილ იქნას საქართველოს ნაძალადევი ოკუპაცია, აღდგენილ იქნას მისი დამოუკიდებელი რესპუბლიკა და ქართველ ხალხს დაუბრუნდეს წართმეული თავისუფლება.»

ბ რ ძ ე ლ ი ს ე დ ი ხ ა თ ვ ი ს .

რედაქციამ მიიღო «ლამეჩან»-ში (პირენე) მომუშავე ახალგაზდა ამხანაგებიდან 75 ფრანკი შემდეგი წერილის თანდართვით:

«ლამეჩანში მყოფი თანამემამულენი ერთსულვნათ ვიზიარებთ საქართველოს სოც.-დემ. მუშათა პარტიის ოდენკურის ორგანიზაციის დადგენილებას და «ბრძოლის» ფონდის სასარგებლოთ ვიღებთ. შეძლების დავგვარად, ჩვენს წვლილს:

1. აბულაძე ევტიხი (ახალგაზდა მარქსისტი) 10 ფრ.
 2. გვეტაძე გრიშა » » 10 »
 3. გვეტაძე ვალერიან » » 10 »
 4. შაფლაყაძე შალვა » » 10 »
 5. შარაბიძე ალექსანდრე » » 15 »
 6. გაბაზიძე იოსები (სოც.-ფედერალისტი) 10 »
 7. გვეტაძე რუბენი (სოც.-რევოლიუც.) 10 »
- სულ . . . 75 ფრ.»

ამ ახალგაზდა და საქართველოდან ახლად გამოსულ ამხანაგების დახმარება მით უფრო ძვირფასია, რომ რედაქციის ცნობით, ესენი მუშაობენ განსაკუთრებით მიძიმე პირობებში და იღებენ სრულიად უმნიშვნელო ხელფასს.

მ ე ნ დ ე მ კ ე ბ ი ს ვ ა ხ წ ე რ ე ბ ა .

წინა ნომერში, აბ. ვ. ჩუბინიძის წერილში «ქიათურის მუშათა ცხოვრებიდან» გასასწორებელია შემდეგი კორექტურული შეცდომა: მე-14 გვერდზე ქვევიდან მეხუთე სტრიქონში სწერია: «მან უნდა დატვირთოს 1 საათში 1200», უნდა იყოს: «უნდა დატვირთოს 8 საათში 1200».

იმავე ნომერში, აბ. კ.—ნის წერილში («წერილები ინგლისიდან») დასაწყისიდან მესამე სტრიქონში: «მოლაპარაკების ბაზათ «სამეულის» შემორანდუმი»-ს მაგივრათ უნდა იყოს: «მოლაპარაკების ბაზათ სამეულის შემორანდუმი».

Rédaction et Administration:

M-r. D. Charachidsé.

Le Gérant: C. - A. Bernard.

8, Cité Rondelet, Montrouge (Seine)

Imprimerie A. Lejeune 95, Grande Rue. Arpajon (S. et. O.)